

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra společenských věd

Diplomová práce
Bc. Pavel Kalandřík

**Využití témat z regionální historie ve výuce občanské
výchovy a dějepisu na vybraných školách
v Uherském Hradišti**

Olomouc 2019

Vedoucí práce: PhDr. Pavel Kopeček, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a použil jsem pouze uvedenou literaturu.

Datum

Pavel Kalandřík

Poděkování

Chtěl bych poděkovat vedoucímu mé diplomové práce PhDr. Pavlu Kopečkovi, Ph.D. za podnětné rady a trpělivost, se kterou se mi věnoval.

Obsah

Úvod	6
1 Interdisciplinární přesah regionálních dějin a jejich funkce.....	9
2 Postavení regionálních dějin v kurikulárních dokumentech a role učitele v zařazování regionálních dějin do výuky	11
3 Vyučovací prostředky pro regionální dějiny	13
4 Přehled vývoje dějin Uherského Hradiště od pravěku do současnosti	16
4.1 Uherskohradištsko v pravěku	16
4.2 Příchod Slovanů na území Uherskohradištska	18
4.3 Velká Morava.....	20
4.4 Založení královského města Uherské Hradiště a okolnosti jeho vývoje do konce 14. století	22
4.5 Uherské Hradiště během válek husitských a česko-uherských.....	25
4.6 Uherské Hradiště v 16. století a během třicetileté války.....	27
4.7 Projevy barokního a rokokového sochařství, malířství a architektury v Uherském Hradišti	29
4.8 Zrušení pevnosti Uherské Hradiště a vývoj města v 19. století.....	31
4.9 Uherské Hradiště v první polovině 20. století (po konec druhé světové války).....	33
4.10 Uherské Hradiště v období komunistické totality.....	36
4.11 Současnost.....	38
5 Analýza ŠVP Gymnázia Uherské Hradiště	41
5.1 Regionální dějiny v ŠVP Gymnázia Uherské Hradiště.....	41
5.2 Regionální dějiny v ŠVP Základní školy Větrná	42

5.3	Shrnutí výsledků analýzy	44
6	Výzkum	45
6.1	Metodika dotazníkového šetření	45
6.2	Interpretace údajů získaných prostřednictvím dotazníkového šetření	46
7	Výukové projekty s využitím regionálních dějin Uherskohradištska	53
7.1	Cyril a Metoděj na Výšině sv. Metoděje.....	53
7.2	Baroko a rokoko v Uherském Hradišti.....	58
7.3	Politické procesy a političtí vězni v padesátých letech 20. století	63
Závěr	72	
Seznam použitých pramenů a literatury	73	
Literatura	73	
Internetové zdroje:	76	
Seznam zkratek	78	
Přílohy	79	

Úvod

Stále častěji se u mladých lidí na pomezí základní a střední školy setkávám s názorem, že dějepis a vlastně dějiny obecně jsou jen soubor nezáživných informací, mezi nimiž nevidí souvislost, a tak se je musí učit nazpaměť. Tento pohled pravděpodobně není nový, nicméně fakt, že se většinový názor na historii příliš nemění, poukazuje na nutnost pokusit se využít jiné metody a formy výuky, a to nejen v dějepise, ale také v rámci průřezových témat i v občanské výchově či českém jazyce. Jednou z možností pak může být zařazení témat regionální historie do vyučování.

Ačkoliv přibližování místních dějin v rámci dějepisného vyučování také není úplně novou myšlenkou, dosud nebyla mimo odborné didaktické kruhy příliš zdůrazňována. Průvodním jevem je fakt, že existuje jen minimum materiálů pro malý počet regionů, které by vyučující mohli jednoduše použít, aniž by museli studovat obsáhlé bibliografie či složitěji dostupné archivní prameny.

Právě neexistence stručného přehledu dějin Uherského Hradiště a materiálů s regionální tematikou pro výuku dějepisu či občanské výchovy mne vedla k tomu, abych si toto téma vybral pro svou diplomovou práci. Další motivací pak je i můj osobní zájem o historii Uherskohradištska, který se mi mnohokrát hodil při diskuzi s návštěvníky kostela sv. Františka Xaverského, kde dělám průvodce. Když se mi tedy naskytla možnost podílet se na projektu IGA, který zkoumal zařazování témat regionální historie do výuky a výsledky propojit s diplomovou prací, rád jsem toho využil.

Cílem mé diplomové práce je jednak přinést obraz toho, jak vnímají regionální historii a její využívání ve výuce učitelé na školách v Uherském Hradišti, jednak vytvořit produkty, které by pedagogům v Uherském Hradišti a jeho blízkém okolí zařazování těchto témat do výuky usnadňovaly.

V teoretické části práce se budu nejprve soustředit na vyjasnění nejednoznačného pojmu region. Dále se budu zabývat tím, jaký vztah zaujímají regionální dějiny k dějinám národním a k dalším vědám. Pozicí regionálních dějin v rámcovém vzdělávacím programu pro základní školy a roli učitele při jejich výuce se budu zabývat ve třetí kapitole. Následně přinesu přehled informačních zdrojů a pomůcek pro učitele, kteří by chtěli s regionálními dějinami Uherského Hradiště pracovat. Poslední kapitola teoretické části přinese ucelený,

ale stručný přehled dějin našeho města a jeho nejbližšího okolí. Čerpat z něho mohou vyučující, ale může také posloužit jako vědomostní základ pro jakéhokoliv zájemce o dějiny zdejšího regionu.

V praktické části nejprve přinesu analýzu dvou školních vzdělávacích plánů, a to těch škol, na nichž probíhal výzkum. Další kapitola bude obsahovat výsledky výzkumu, který proběhl prostřednictvím elektronického dotazníku. Ten byl sestaven pro projekt, který probíhal na katedře společenských věd a do nějž jsem byl zapojen. Výzkum se soustředí zejména na ochotu vyučujících dějepisu a občanské výchovy na vybraných školách v Uherském Hradišti probírat témata z regionální historie v hodinách. Dále na to, jaké pomůcky, metody a formy výuky při tom využívají. Předmětem výzkumu bude taktéž jejich zájem o vznik přehledu dějin našeho města a vznik materiálů pro výuku, které by se soustředily na místní dějiny.

Závěrečná kapitola praktické části přinese přípravu dvou konkrétních projektů a jedné vyučovací hodiny. Tyto přípravy v sobě jednak začleňují regionální historii, jednak průřezová témata. Je tedy možno využít je i v jiných předmětech než jen v dějepise.

Regionální dějiny – vymezení pojmu

Pokud se podíváme na slovní spojení z nadpisu poprvé a bez hlubšího zamyšlení, získáme pocit, že je jeho význam poměrně jednoznačný a není potřeba se jím blíže zabývat. Opak je však pravdou. Nejednoznačné a tím pádem problematické je především samostatné slovo region. Máme-li tedy v úmyslu zabývat se regionálními dějinami, je nejprve nezbytné se na toto slovo zaměřit a pokusit se mu vtisknout konkrétní obsah.

Původ slova region musíme hledat až v latinském slově regio¹, jež se překládá jako krajina, země či území. V českém jazyce se pak význam slova region příliš neliší od svého

---

¹ Známe je toto slovo například ze zásady „cuius regio, eius religio“, což znamená „čí země, toho víra“. ČORNEJOVÁ, Ivana. Od české konfese v předvečer stavovského povstání (1576–1617) In: Kol. autorů. Dějiny zemí Koruny české. 2. opr. a dopl. vyd. Praha: Paseka, 1993. s. 220

latinského základu. Akademický slovník cizích slov totiž říká, že výkladem onoho hesla je (*geopoliticky*) *vymezená oblast, kraj, území*.²

I přes svůj antický původ neměl výraz *region* v českém jazyce dlouho příliš silnou pozici. Ostatně, jak poukazuje Mušková, slovo *region* nemá v našem jazyce zrovna dlouhou tradici.³ Dokladem toho je fakt, že ještě v sedmdesátých letech minulého století bylo považováno za knižní.⁴ V současnosti je to slovo, jehož frekvence výskytu je podle Českého národního korpusu⁵ téměř srovnatelná s frekvencí výskytu druhého slova z nadpisu, které má v českém jazyce tradici o poznání větší. Je tedy nepochybné, že jeho popularita v posledních desetiletích výrazně vzrostla.

Obtížnost vymezení toho, co *region* je nebo není, je dána množstvím hledisek, které je možno vzít v potaz při jeho určování. Vždy jde o nějakou oblast. Tato je pak určena konkrétním hlediskem, které v dané oblasti přítomno je a v jiné není, čímž se daná oblast odlišuje. Co se týče rozměrů těchto oblastí, ty mohou nabývat různé velikosti. Když se mluví o *regionu*, jde většinou o oblast, jejíž velikost se pohybuje v intervalu, jehož hranicemi jsou stát na straně jedné a obec na straně druhé. Jinými slovy velikost *regionu* může být cokoliv menšího než stát, ale zároveň většího než obec. Tento interval však neplatí zcela. Může totiž jít i o oblast zahrnující několik států, které mají něco, co je spojuje, jakož i oblast totožnou s některou obcí.

Z výše uvedeného vyplývá, že nelze uvést taxativní výčet definic *regionu*, jelikož ty jsou dány subjektivním hlediskem toho, kdo tento pojem používá. Tato práce operuje s pojmem *region*, je proto vhodné vymežit jeho obsah pro následující stránky. Jde o území, které odpovídá zejména Uherskému Hradišti a jeho okolí v okruhu cca 10 kilometrů.

---

² PETRÁČKOVÁ, Věra, KRAUS, Jiří. *Akademický slovník cizích slov: [A-Ž]*. Praha: Academia, 1997. s. 653

³ MUŠKOVÁ, Eva a kol. *Metodika výuky regionálních dějin na příkladu Plzeňského kraje* [online]. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2015 [cit. 25.11.2019]. ISBN 978-80-261-0593-0. Dostupné z: <https://didap.zcu.cz/metodika.pdf>

⁴ HAVRÁNEK, Bohuslav. *Slovník spisovného jazyka českého*. Praha: Československá akademie věd, 1966. Dostupné z: <https://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=region&sti=EMPTY&where=hesla&hsubstr=no>

⁵ Srovnání lemma *region* a lemma *dějiny* - KŘEN, Michal, aj. *SYN2015: reprezentativní korpus psané češtiny*. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2015. Dostupný z: <http://www.korpus.cz>

1 Interdisciplinární přesah regionálních dějin a jejich funkce

Po uvedeném vymezení pojmu region je zcela očividné, že regionální dějiny nejsou totožné s dějinami celonárodními a nelze je tedy zaměňovat. Pokud se však od sebe liší, je taktéž nezbytné vymezit jejich vzájemný poměr. Existují především dvě možné roviny, jak nahlížet na jejich reciproční vztah.

Podle prvního přístupu lze na regionální dějiny pohlížet jako na konkrétní projevy dějin celonárodních. To jinými slovy znamená, že jimi lze na konkrétních příkladech ilustrovat to, co tvrdí dějiny obecné. Na opačné straně stojí názor druhý, který se zakládá na přesvědčení, že národní dějiny jsou tvořeny souborem dějin regionálních. Bartoš pokládá za správný názor, který tvrdí, že by regionální dějiny měly zastávat dvě role. Jednak mají být součástí celonárodní historie, jednak se mají soustředit na historii daného regionu, ať už pro vlastní potřebu regionu či kohokoliv jiného. Regionálně historické práce by pak rozhodně neměly být vnímány jako jedny ze součástí, které dohromady tvoří celonárodní dějiny.⁶

Kromě výše popsaného vztahu mají regionální dějiny vazby i na jiné, na první pohled možná ne tak samozřejmé, vědní obory. Jako příklad můžeme uvést spolupráci s ekologií. Zde je společným zájmem *vztah člověka a přírodního i životního, resp. geografického prostředí v dějinách, podoba tohoto stavu v jednotlivých etapách vývoje a v jednotlivých částech světa včetně specificky konkrétní interakce v jednotlivých regionech a místech.*⁷

Důležitou otázkou jsou také funkce, které by regionální dějiny měly plnit. Podle Bartoše jsou tyto funkce tři: společenská, výuková a výchovná. Pokud tyto funkce regionální dějiny plní, mohou obyvatelé daného regionu čerpat informace o místě, ve kterém žijí a které znají z bezprostřední blízkosti. Pokud tyto informace mají, může se v nich kultivovat vztah k danému regionu, čímž může být také pozitivně ovlivněno jejich vlastenectví, ať už ve smyslu regionálním či národním. Největší potenciál k plnění těchto funkcí je pak pochopitelně ve škole. Využití produktů regionálního výzkumu ve výuce naplňuje základní

---

⁶ BARTOŠ, Josef. Podstata a poslání regionálních dějin. In: *Regionální dějiny: pojetí, poslání, metodika*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. s. 13–14

⁷ BARTOŠ, Josef. Regionální historie a ekologie. in: *Regionální dějiny...* c. d. s. 75

didaktické zásady, které stojí na *principu od bližšího ke vzdálenějšímu, od známého k neznámému, od bezprostředního, názorného a konkrétního k obecnějšímu a abstraktnějšímu, od spontánního zájmu k hlubšímu a širšímu poznání a pochopení.*⁸

Z uvedených informací vyplývá, že by regionální dějiny neměly být vnímány pouze jako fakultativní nástroj, který pedagog použít může, ale nemusí, nýbrž spíše jako jeden z nezbytných prostředků, jež jsou využívány k vytváření historického vědomí žáků. Tomuto pojetí by mělo odpovídat i postavení regionálních dějin v kurikulárních dokumentech.

---

⁸ BARTOŠ, Josef. Podstata a poslání ... c. d. s. 17

2 Postavení regionálních dějin v kurikulárních dokumentech a role učitele v zařazování regionálních dějin do výuky

Nejdůležitější pozici mezi školskými dokumenty zaujímá Rámcový vzdělávací program (dále RVP). Je proto vhodné zabývat se otázkou, jestli jsou v něm regionální dějiny obsaženy, případně v jaké podobě. Vzhledem k zaměření práce je za tímto účelem relevantní především vzdělávací oblast Člověk a společnost, která je tvořena vzdělávacími obory Dějepis a Výchova k občanství.

Ačkoliv v údajích vztahujících se k Výchově k občanství se slovní spojení regionální dějiny výslovně neobjevuje, obsah tohoto slovního spojení můžeme nalézt ve výčtu učiva tematického celku Člověk ve společnosti. Konkrétně je zde uvedeno, že by do učiva měly být zahrnuty *důležité instituce, zajímavá a památná místa, významní rodáci, místní tradice; ochrana kulturních památek, přírodních objektů a majetku.*⁹

V části zaměřené na dějepis najdeme výslovnou zmínku o regionálních či místních dějinách pouze jednu. „*Obecné historické problémy jsou konkretizovány prostřednictvím zařazování dějin regionu i dějin místních.*“¹⁰

Lze tak konstatovat, že tvůrce RVP sice počítá s využíváním regionálních dějin při výuce dějepisu a okrajově i při výuce výchovy k občanství, pravděpodobně však nepovažuje za podstatné jej nějak více zdůrazňovat. Na druhou stranu je potřeba připomenout, že RVP je pro školy a pedagogy závazným dokumentem, který se mají snažit naplňovat. I tato minimalistická zmínka by tedy měla stačit k tomu, aby byly regionální dějiny brány jako nezbytná součást výuky dějepisu (případně i výchovy k občanství), kterou nelze opomíjet.

Z uvedených informací však rozhodně nelze vyvozovat závěr, že by snad škola měla při tvorbě školního vzdělávacího programu (dále ŠVP) povinnost výslovně do něj zakomponovat výuku regionálních dějin. Naopak v tomto ohledu má tvůrce ŠVP možnost explicitní zmínky vynechat. V takovém případě je pak čistě na konkrétním pedagogovi a

---

⁹ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2017 [cit. 25.11.2019]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani>. s. 58

¹⁰ Tamtéž s. 51

jeho uvážení, jakým způsobem a v jaké míře bude informace o místní historii ve výuce používat.

Jestliže se tedy vyučující pro zařazení regionální dějin do výuky rozhodne, většinou ho čeká více práce, než pokud se věnuje jen dějinám celonárodním. Ve většině případů totiž neexistují adekvátní materiály, které by mohly být jednoduše používány v hodinách. V učebnicích, které jsou zaměřeny na dějiny národa (případně státu) jako celku, ani konkrétní oblasti popsány být nemohou. Dalším problémem je, že ne každý pedagog je vzdělán v historii regionu, kde vyučuje. Čas, který pak potřebuje na přípravu hodiny zahrnující místní historii, se tak vyučujícímu podstatně prodlužuje. Pokud se však nenechá odradit těmito problémy, má k dispozici mnoho nástrojů, které při přípravě takové hodiny může využít. Mám na mysli především metody a formy výuky a v neposlední řadě také vyučovací prostředky, které považuji za natolik významné, že jim bude věnována následující kapitola.

Alespoň zmínku či ilustraci prostřednictvím regionálních dějin lze jistě zařadit do většiny hodin, které využívají klasických forem výuky. Labischová však upozorňuje, že některé formy výuky se pro zařazení místní historie hodí více. První z nich je výuka formou semináře (ať již dějepisného nebo společenskovedního). Témata regionální historie je pak vhodné využít i při projektovém vyučování, jelikož témata z blízkého okolí žáků u nich mohou vzbudit větší angažovanost, jež je při projektovém vyučování žádoucí. Mohou se zde také více projevit mezipředmětové vztahy.¹¹

---

¹¹ LABISCHOVÁ, Denisa, GRACOVÁ, Blažena. *Příručka ke studiu didaktiky dějepisu*. V Ostravě: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2008. Scripta Facultatis philosophicae Universitatis Ostraviensis. s. 171

3 Vyučovací prostředky pro regionální dějiny

Jednou z hlavních didaktických zásad je princip názornosti. Ten se uplatňuje v každém vzdělávacím působení, podle Julínka je však v dějepise jeho role dominantnější než v jiných předmětech. Zároveň je však nutné dbát na to, aby pedagog názornost využíval pouze jako nástroj pro dosažení konkrétního cíle.¹²

Názornosti pak může dosáhnout nejlépe využitím vyučovacích prostředků. Pod tímto pojmem je možné si představit „specifickou skupinu nástrojů, které jsou využívány v rámci výchovně vzdělávacího procesu k prezentaci učiva s cílem usnadnit osvojovací procesy žáků.“ Jejich funkce spočívá v pomoci žákům při tvorbě „konkrétních historických představ“.¹³

Dělení výukových prostředků je více. Mně se nejvíce zamlouvá Julínkovo dělení podle zdroje vnímání pomůcek. Z tohoto hlediska tedy existují především dvě kategorie: vizuální a auditivní. Každá z nich obsahuje další podkategorie. Do vizuální kategorie řadíme pomůcky textové, obrazové a hmotné. Do auditivních pomůcek patří prostředky slovní a zvukové. Na pomezí pak stojí prostředky audiovizuální. Každou z těchto podkategorií lze ještě dále dělit, a to podle toho, jak moc jsou autentické.

Pokud jde o prostředky textové, nejčastěji používanou pomůckou, která spadá do této kategorie, jsou učebnice a zápisy. Z hlediska regionální historie jsou však často ještě podstatnější bibliografie vztahující se k danému regionu. O Uherském Hradišti je napsáno poměrně značné množství knih. Dvě však svou komplexností vynikají. Jednak jde o knihu ČOUPEK, Jiří. *Uherské Hradiště: královské město na řece Moravě. 2007* a ČOUPEK, Jiří, VERBÍK, Antonín, ZEMEK, Metoděj. ed. *Uherské Hradiště: dějiny města*. Brno: Blok, 1981. Obě knihy jsou poměrně obsáhlé a poskytují ucelený přehled o historii města od pravěku až po dobu svého vydání. Starší z obou děl je v mnoha kapitolách obsáhlejší a poskytuje více detailů. V některých kapitolách, zejména o událostech 20. století je však

---

¹² JULÍNEK, Stanislav. *Úvod do teorie a praxe výuky dějepisu*. Brno: Vydavatelství Masarykovy univerzity, 1995. s. 111–112

¹³ Tamtéž

zatížena břemenem doby svého vzniku. Navíc se zde vlivem stáří knihy vyskytují faktografické chyby.¹⁴ Je proto nezbytné, aby pedagog tyto kapitoly nejprve analyzoval, teprve pak je může předkládat žákům. Kladem novější publikace pak je taktéž značné množství barevných fotografií.

Do obrazových materiálů můžeme řadit časové přímky, mapy, náčrty, karikatury, plakáty a především fotografie. Velkou databází fotek našeho města a nejbližšího okolí nabízí facebookové stránky „Uherské Hradiště ve fotografii“¹⁵ a především „Uherské Hradiště historické“¹⁶. Jsou zde k nalezení fotografie, které již mnohdy byly využity v různých publikacích. Najde se tu však i mnoho těch, které jinde k nalezení nejsou. Zejména proto, že jde o fotografie ze soukromých rodinných archivů, často zděděných po předcích. Tematický záběr je poměrně široký. Lze zde nalézt fotografie zachycující oficiální události jako například návštěvu prezidenta Edvarda Beneše v roce 1937. Nicméně jsou zde často zvětšeny i scény běžného života našich předků na počátku 20. století. Tyto fotografie pak lze využít kupříkladu pro porovnávání dřívější a dnešní podoby různých částí města. Nevýhodou však je, že fotografie nejsou nikterak členěny, tudíž je poněkud nesnadné najít konkrétní věc.

Hmotné pomůcky jsou poměrně různorodou skupinou. Může se jednat o plastické mapy, různé druhy modelů a v neposlední řadě originální díla, ať už jde o sochařství, architekturu nebo nálezy z vykopávek. Vzhledem k tomu, že se na území našeho regionu nachází jedno z největších nalezišť z doby Velkomoravské říše, je konkrétních příkladů mnoho. Podle mého názoru jsou v tomto ohledu nejzajímavější Památník Velké Moravy a Výšina sv. Metoděje. Nicméně žáky bude zřejmě více zajímat archeoskanzen na Modré, který je postupně inovován a nabízí velmi reálný prožitek toho, jak žili naši předkové v raném středověku. Důležité součásti hmotné kultury jsou pak architektonická, sochařská a malířská díla v historickém centru Uherského Hradiště. Zejména se jedná o kostel sv. Františka Xaverského, lékárnu U Zlaté koruny a kapli sv. Alžběty.

---

¹⁴ Jde například o bývalé městské části Uherského Hradiště. Od doby vzniku knihy totiž došlo k odtržení Kunovic a Starého Města.

¹⁵ Dostupné z: <https://www.facebook.com/fotografieuh/>

¹⁶ Dostupné z: <https://www.facebook.com/fotografieUHHistoricke/>

Slovní výukové prostředky jsou nejčastěji zastoupeny výkladem učitele. Patří sem však také odborný výklad průvodce. Nejautentičtějším prostředkem je pak vyprávění pamětníka konkrétní události nebo doby. V tomto druhu vyučovacích prostředků bych chtěl ve vztahu k našemu městu upozornit jednak na projekt Otevřené brány, který zajišťuje průvodcovskou činnost v kostele sv. Františka Xaverského, jednak na vhodnost besedy s pamětníky věznění ve zdejší věznici během padesátých let minulého století.

Zvukové pomůcky mohou obsahovat různé nahrávky historických událostí, záznamy vzpomínek pamětníků či rozhlasové pořady. Z hlediska našeho regionu jsou významné některé nahrávky v databázi projektu Paměť národa. Jelikož žijících pamětníků provozu zdejší věznice postupně ubývá, je možné využít jejich svědectví alespoň zprostředkovaně. Právě na webu zmíněné organizace je možné po registraci získat plný záznam svědectví konkrétních osobností.

Audiovizuální pomůcky jsou nejčastěji reprezentovány filmy, videi či animacemi. Může jít o díla autenticky zachycující historickou událost, ale také díla, která o historické události jen pojednávají. Jsem přesvědčen, že je sem možno zahrnout i počítačové hry. Těch, které by skutečně mohly sloužit jako vyučovací pomůcka, není mnoho, nicméně ve vztahu k našemu regionu jedna existuje. Jedná se o volně šiřitelnou hru Fos-Zoe-Nika¹⁷. Jejím účelem je především zprostředkovat informace o Velké Moravě netradiční formou. Neklade si tedy za cíl ohromit hráče svou propracovaností. Jejím největším přínosem pak nejsou jen informace, kterých je v některých částech až příliš. Za nejdůležitější pokládám možnost prozkoumat církevní areál na Výšině sv. Metoděje. Ten je vymodelován podle archeologických poznatků, takže hráč (žák) získává přesnou představu o konkrétní podobě areálu a jeho proměnách v 9. století.

---

¹⁷ Dostupná z: <http://www.slovackemuzeum.cz/doc/860/>

4 Přehled vývoje dějin Uherského Hradiště od pravěku do současnosti

4.1 Uherskohradištsko v pravěku

Dějiny regionu Uherské Hradiště jsou velmi bohaté stejně jako dějiny českých zemí. Pravděpodobně se nikdy nepodaří přesně určit, kdy a kde se objevil první člověk (či jeho předchůdce) v oblasti kolem dnešní metropole Slovácka. Není totiž vyloučeno, že se člověk neandrtálský, který je na Moravě doložen, neusadil i na území našeho regionu, avšak žádný důkaz o tom prozatím nesvědčí.¹⁸

Nejstarší nálezy na území uherskohradištského regionu je možno zařadit do kultury aurigracien. Objeveny byly na kopci Černá hora.¹⁹ Při nejnovějším průzkumu bylo shromážděno necelých dvě stě nálezů. Mimo jiné šlo o čepele, listovitý hrot, rydla a škrabadla.²⁰

Následně se na Moravě prosadila kultura gravetienu,²¹ do níž jsou řazena dvě menší sídliště nacházející se na území městských částí dnešního Uherského Hradiště. Konkrétně jde o Mařatice a Jarošov. Naleziště v Jarošově bylo poměrně dobře zakonzervováno, proto je možné ho datovat přesněji, a to do období před 25–27 tisíci lety. Z nálezů víme, že se jeho obyvatelé živili například sněžnými zajíci či polárními liškami. Výjimečně se jim podařilo ulovit i mamuta nebo rysa.²²

I v následujících tisíciletích se zde pohybovali lovci a sběrači. Ovšem postupem času se způsob života změnil. V 6. tisíciletí př. Kr. se lidé začali věnovat převážně zemědělství a chovu dobytka. Neolitická naleziště svědčící o tomto období se nachází v Mařaticích, Míkovcích, Sadech a Jarošově.²³

---

¹⁸ ŠKRDLA, Petr, VAŠKOVÝCH, Miroslav, GALUŠKA, Luděk. Na dávné jantarové stezce. In: ČOUPEK, Jiří. *Uherské Hradiště: královské město na řece Moravě*. Uherské Hradiště: Město Uherské Hradiště, 2007. s. 32.

¹⁹ Místní obyvatelé ji znají spíše pod názvem Rochus.

²⁰ Tamtéž s. 32–33

²¹ Laická veřejnost ji zná spíše pod názvem Lovci mamutů.

²² Tamtéž s. 33–34

²³ Tamtéž s. 35–36

Následný eneolit, vymezovaný 4.–2. tisíciletím př. Kr., přináší konečně i využívání kovu–mědi.²⁴ Nejstarším nálezem spadajícím do zmíněné epochy, který byl odkryt na území regionu, je měděná dýka a dvě dlátka pocházející z Velehradu. Využívání mědi však nebylo na Uherskohradištsku příliš časté. S koncem eneolitu se zde objevují lidé se šňůrkovou keramikou a taktéž příslušníci kultury zvoncových pohárů. Posledně jmenovaní s sebou přivedli koně jako ochočená zvířata. Nejvýznamnější naleziště v regionu spojena s touto kulturou jsou v Kunovicích.²⁵

Doba bronzová, řazená mezi 2. tisíciletí - 8. století př. Kr., přinesla znalost nového materiálu. Nejstarší kulturou, která se projevila na území našeho regionu, je kultura únětická. Ačkoliv byla v Sadech či v Kunovicích odhalena sídliště, většina nálezů pochází z hrobů. Přes kulturu mohylovou, jež však v našem regionu zanechala pouze nepatrné pozůstatky, se vývoj dostal až k lidem popelníkových polí. Ti jsou reprezentováni především kulturou lužickou²⁶ a kulturou slezskoplatěnickou.²⁷ Druhou jmenovanou je možno považovat za přechod mezi dobou bronzovou a železnou.²⁸

Epochu, která nastupovala po době bronzové, můžeme zjednodušeně rozdělit na dvě části, na kulturu halštatskou a laténskou. První zmíněná kultura zanechala v našem městě a jeho nejbližším okolí několik stop v podobě sídlišť. Jde např. o sídliště v Kunovicích či Mařaticích. Až na výjimky se zde však dochovaly pouze střepy. Důležitou událostí následující kultury laténské je příchod Keltů na naše území. Dělo se tak ve 4. století př. Kr. Přinesli s sebou vysokou řemeslnou úroveň a také jako první na našem území zavedli jako platidlo mince. Důkazy pro tato tvrzení byly nalezeny v keltských sídlištích v Kunovicích, v Mařaticích, ve Starém Městě, v Sadech a také v osadě u Polešovic. U Nedakonic pak byly nalezeny keltské mince.²⁹

---

²⁴ Právě podle mědi je také toto období někdy nazýváno dobou měděnou.

²⁵ ŠKRDLA, Petr, VAŠKOVÝCH, Miroslav, GALUŠKA, Luděk. Na dávné ... c. d. s. 36–38

²⁶ např. Osada u Buchlovic, pět sídlišť v Kunovicích a devět sídlišť ve Starém Městě)

²⁷ např. tři sídliště v Kunovicích a Sadech a stejný počet ve Starém Městě

²⁸ SNÁŠIL, Robert. Osídlení území města v pravěku a časné době dějinné. In: ČOUPEK, Jiří, VERBÍK, Antonín, ZEMEK, Metoděj. ed. *Uherské Hradiště: dějiny města*. Brno: Blok, 1981. s. 51–55

²⁹ SNÁŠIL, Robert. Osídlení území ... c. d. s. 55–57

Na přelomu letopočtu se Morava ocitá pod nadvládou germánských kmenů. Náš region současně ležel nedaleko římské hranice, která se ustálila na Dunaji. Zároveň se zde protínaly dvě větve jantarové stezky, po níž byla do Říma dovážena surovina, která jí dala jméno. Vzhledem k této unikátní poloze je pravděpodobné, že právě zde docházelo k obchodním stykům mezi těmito dvěma světy. Dokládají to mimo jiné nálezy římských mincí přímo na území dnešního Uherského Hradiště. V Jarošově byla nalezena mince bronzová, v Mařaticích mince bronzové a stříbrné a v Sadech tři zlaté mince. Významným objevem jsou také římské cihly, které byly rozeznány ve stavbách ve Starém Městě a v Sadech. Vzhledem k jejich množství a výhodné poloze regionu byla vyslovena hypotéza o existenci vojensko-obchodní stanice na jeho území. Konkrétní důkaz o tom však chybí.³⁰

4.2 Příchod Slovanů na území Uherskohradištska

Zásadní událost, která měla vliv na rozložení obyvatel velké části Evropy, se odehrála v roce 375 n. l. Hlavními aktéry byli Hunové, kteří útokem na germánské Góty spustili tzv. stěhování národů. Výsledkem bylo nejen nové uspořádání na mapě Evropy, ale především konec Západořímské říše, jež je symbolicky kladen do roku 476, kdy byl dobyt Řím.³¹

Přesuny jednotlivých kmenů v Evropě se pochopitelně projeví i na Moravě. Přibližně v polovině 5. století se na několik let Morava ocitla v područí moci Hunů, kteří však po smrti Attily území opustili. Dále se zde usadily germánské kmeny, jmenovitě Herulové, Rugiové a Langobardi. Jejich přítomnost na Moravě však neměla dlouhého trvání, jelikož přibližně v polovině 6. století odešli.

Situace současného uherskohradištského regionu byla patrně poněkud odlišná. Žádné archeologické nálezy totiž neprokázaly přítomnost některého z germánských kmenů, proto Galuška vyslovuje hypotézu, že je nepravděpodobné, že by zdejší území zůstalo delší

---

³⁰ Tamtéž s. 57–58

³¹ GALUŠKA, Luděk. Mezi pravěkem a středověkem. In: BEZDĚČKA, Pavel. *Staré Město v proměnách staletí*. Staré Město: Město Staré Město, 2000. s. 70.

dobu neosídlené, naopak lze předpokládat, že se zde první Slované objevili již v první polovině 6. století.³²

Současné poznatky neumožňují s jistotou tvrdit, odkud a kudy vedly cesty našich slovanských předků na Moravu. Obecně nejvíce přijímaná je teorie, podle níž se Slované vydali na cestu z oblasti mezi Vislou a Dněprem a na Uherskohradištsko se dostali ze Slovenska. Právě takové oblasti, v nichž se nezdržovaly germánské kmeny, byly osidlovány jako první. Po jejich odchodu se pak Slované rozšířili i na nově opuštěná území.³³

Přibližně ve stejné době se na scéně objevují Avaři. Tyto kočovné kmeny, které se usadily v dnešním Maďarsku, kde ovládly zbytky germánského obyvatelstva, pod svou nadvládou získaly také část Slovanů. To však netrvalo dlouho, jelikož Slované utvořili obranný svaz, do jehož čela se postavil Sámó, původem Frank. Slované porazili Avary a nabyté sebevědomí zužitkovali i při boji s Franky. Někdy mezi lety 631 - 632 uštědřil Sámó svým soukmenovcům porážku u Wogastisburgu. Sámova organizace se však po jeho smrti rozpadla.³⁴

Během 7. a především v 8. století prošla společenská struktura Slovanů zásadními změnami. Prohloubily se rozdíly mezi vrstvami. Z původních stařešinů a náčelníků se stávala privilegovaná a zámožná vrstva, z níž vzešla první knížata. Čím dál víc se také projevovala diferenciací na bojovníky, řemeslníky a zemědělce. Začali budovat opevněná hradiska, která měla plnit jednak obrannou funkci, jednak zde bylo centrum hospodářské i náboženské.³⁵

Pokud jde o oblast Uherského Hradiště a Starého Města, existovalo zde v 7. a 8. století několik osad. Jedna z nejstarších se nacházela Na Valách. Vznikla na přelomu 6. a 7. století. Archeologické nálezy napovídají, že zde mimo jiné sídlili i vysoce postavení členové společnosti. Další důležité sídliště se pak nacházelo v centru dnešního Uherského Hradiště. Stejně jako Na Valách i zde probíhala řemeslná výroba a žili zde i významnější obyvatelé.

---

³² GALUŠKA, Luděk. Mezi pravěkem...c. d. s. 71–72

³³ GALUŠKA, Luděk. Středověk. In: BEZDĚČKA, Pavel. *Staré Město ...* c. d. s. 72–74.

³⁴ GALUŠKA, Luděk. *Slované - stopy předků: o Moravě v 6.-10. století*. Vydání 2. Brno: Moravské zemské muzeum, 2017. s. 73.

³⁵ GALUŠKA, Luděk. Středověk ... c. d. s. 77.

Na území obou měst se obyvatelstvo v 8. století natolik rozrostlo, že byly v blízkém okolí zakládány další osady.³⁶

4.3 Velká Morava

Následující 9. století bylo pro naddunajské Slované poněkud turbulentní. Nejprve se v roce 822 poprvé objevuje pojmenování Moravané. Stalo se tak při zaznamenání účastníků říšského sněmu Franské říše ve Frankfurtu. Přibližně ve stejné době jsou již zformována dvě centra moci Moravanů. Jedno se rozkládalo na Moravě a vládl mu Mojmír. V čele druhého, které leželo kolem Nitry, stál Pribina. Okolo roku 833 ovládl Mojmír i druhé knížectví a vypověděl Pribinu. Byl tak položen základ Velké Moravy.³⁷

Zpočátku Moravané uznávají určitou podřízenost Franské říši (od roku 843 Východofranské), ale za Mojmírova nástupce Rastislava se situace začala měnit. Snažil se o vlastní zahraniční politiku a vlivu Franské říše se snažil zbavit i v církevní oblasti. Na Moravě totiž již bylo šířeno křesťanství, a to především misionáři z Pasova. Rastislav také chtěl učitele víry, kterým by rozuměl i prostý lid. Když tomuto požadavku nevyhověl papež Mikuláš I., obrátil se na byzantského císaře Michaela III. Roku 863 tak na Moravu přichází Konstantin a Metoděj. Tito soluňští bratři se museli potýkat s odporem pasovských kněží, po jejichž stížnostech byli brzy povoláni do Říma. Zde se jim však podařilo úspěšně obhájit své počínání na Moravě. Metoděj přijal biskupské svěcení a bylo povoleno používat staroslověnštinu při bohoslužbách.³⁸

Zpět na Moravu se však vrátil již jen Metoděj, neboť Konstantin v Římě onemocněl, vstoupil do řádu, kde přijal řeholní jméno Cyril a zemřel. Metoděj po svém návratu zjistil, že došlo ke změně vladaře. Na trůnu v té době již totiž seděl Svatopluk. Tento bezpochyby nejvýznamnější Mojmírovec s Metodějem spolupracoval, ačkoliv se sám klonil spíše k

---

³⁶ GALUŠKA, Luděk. Středověk ... c. d. s. 78–79.

³⁷ GALUŠKA, Luděk. Slované ... c. d. s. 117–119

³⁸ Tamtéž. s. 121–124

latinské liturgii. Situace se však znovu změnila po smrti Metoděje. Jeho žáci byli vyhnáni a na Moravě už probíhala liturgie výhradně v latině.³⁹

Zaměříme-li se na oblast Starého Města a okolí, zjistíme, že populační nárůst pokračoval i v 9. století. Jednotlivé osady se rozšířily natolik, že v podstatě vytvořily jeden celek, jenž je označován „velkomoravská staroměstsko-uherskohradištská sídelní aglomerace“. Podle Galušky i dalších je dnes téměř nepochybné, že jde o Velegrad. Bývá k němu počítán dnes již neexistující ostrov sv. Jiří, tedy dnešní centrum Uherského Hradiště.⁴⁰

Význam a vysokou úroveň tohoto vsutku velkého sídliště můžeme doložit i na příkladu řemeslníků, kteří zde pracovali. Svě dilyn tu totiž měli klenotníci, kováři, výrobci keramiky, koželužníci, hutníci a podle nálezů i sklář.⁴¹

Podstatnou roli na Uherskohradištsku 9. století hrály i církevní objekty. Svědčí o tom mnoho nálezů na území našeho města i vedlejšího Starého Města. Nejzajímavější jsou však především dva z nich. Tím prvním je nekropole, v níž se přeměnilo původní sídliště Na Valách. Dnes je označováno jako největší staroslověnské pohřebiště z dob Velké Moravy na světě.⁴²

Druhým, neméně zajímavým, je pak církevní komplex v Uherském Hradišti – Sadech, jenž je spojován se svatým Metodějem. Ústředním objektem tohoto komplexu byl kostel postavený na konci 8. či na počátku 9. století, tedy dlouho před příchodem Konstantina a Metoděje. V průběhu století pak k němu byla přistavěna místnost, která pravděpodobně sloužila nejprve k ukládání ostatků zemřelých, později byla upravena a byla využívána jako prostor pro výuku žáků. Ke kostelu přiléhala na severní straně také kaple, v níž byl nalezen bohatý hrob muže, v němž některé teorie spatřují samotného Svatopluka. Dále se v komplexu nacházely budovy řemeslníků, zajišťujících chod osady a taktéž velká budova, o níž se uvažuje jako o sídle Metoděje. S tímto významným světcem je spojena

---

³⁹ GALUŠKA, Luděk. Slované ... c. d. s. 125–130

⁴⁰ GALUŠKA, Luděk. Středověk... c. d. s. 87

⁴¹ Tamtéž s. 91–96

⁴² Tamtéž s. 89–90

záhada místa jeho posledního odpočinku. Některé domněnky jej umisťují právě do Sadů. V tamním, výše zmíněném, kostele byla nalezena dutina, která velmi dobře odpovídala popisu místa Metodějova hrobu, uvedenému v Proložní legendě Žičije Mefodia. Dutina však byla nalezena prázdná. Potvrzení této teorie je tedy zatím v nedohlednu. Na přítomnost Byzantinců v Sadech však poukazuje nález oloveného křížku s tělem Ukřižovaného a řeckým nápisem, který nebyl na území Velké Moravy objeven nikde jinde.⁴³

Ačkoliv vrcholu slávy dosáhl komplex pravděpodobně v době působení sv. Metoděje, velmi brzy po jeho smrti začal ztrácet na významu. Tento proces byl zřejmě spojen s úpadkem Velké Moravy jako celku na počátku 10. století. Zaniklo zde osídlení, nicméně kostel i s pohřebištěm říši přežil, jelikož byl využíván nejspíše až do počátku 13. století.⁴⁴

Zánik Velké Moravy není zcela jasný, nicméně jisté je, že hned od prvních let 10. století vyklízela dříve vydobyté pozice. Ke konci říše zřejmě přispěla i válečná střetnutí s Franky a Maďary, načež došlo k jejímu postupnému rozkladu. Osud říše sdílelo pochopitelně i obyvatelstvo uherskohradištského regionu. Vypadá to, že sídliště na ostrově sv. Jiří dočista zaniklo. Ve Starém Městě obyvatelstvo značně prořídlo a zchudlo.

I přes tyto těžkosti se kontinuita slovanského osídlení v našem regionu nepřerušila zcela, na což poukázal i nedávný výzkum Centra slovanské archeologie. Ten pomocí testů DNA prokázal nepřerušenu mužskou pokrevní linii některých současných obyvatel regionu s lidmi pohřbenými na výšině v Sadech.⁴⁵

4.4 Založení královského města Uherské Hradiště a okolnosti jeho vývoje do konce 14. století

Chceme-li se něco dovědět o Moravě 10. století, zjistíme, že není mnoho spolehlivých relevantních zdrojů informací. Ačkoliv za rozvratem Velké Moravy stály

---

⁴³ GALUŠKA, Luděk, VAŠKOVÝCH, Miroslav. *Památník Velké Moravy: Staré Město, Uherské Hradiště, Modrá, sv. Kliment u Osvětiman*. Uherské Hradiště: Slováké muzeum, 2002. s. 63–73.

⁴⁴ Tamtéž s. 74

⁴⁵ ŽELEZNÍK, Milan. Potomci velkomoravských velmožů stále žijí mezi námi. In: ŽIŽLAVSKÝ, Bořek. *Krajem Veligradu*. Buchlovice : Historická společnost Starý Velehrad, 2019, s. 78–79.

nájezdy Maďarů, nepředpokládá se, že by ji mocensky ovládli. Morava si zřejmě uchovala alespoň částečnou nezávislost. Situace se mění až kolem roku 1019, kdy Oldřich připojil Moravu k Čechám. S těmi zůstala spjata i po roce 1182, kdy vzniklo Markrabství moravské, které vystřídalo dřívější rozdělení na úděly.⁴⁶

Ještě než se stal českým králem, zastával funkci markraběte i Přemysl Otakar II. Tento „železný a zlatý“ král je považován za jednoho z nejmocnějších českých panovníků. K českým zemím se mu podařilo připojit například Rakousko, Štýrsko či Korutany. O tato nová území však musel také bojovat. Nejčastější střety byly s Uhrami. Králova moc byla dána nejen vojenskými úspěchy, nýbrž i vlastnictvím a držbou půdy, hradů a měst. Přemysl si to uvědomoval, a proto pokračoval v zakládání měst nových. Tímto úsilím si však poškozoval postavení u šlechty, jelikož ji oslaboval, a to se mu konec konců stalo také osudným.⁴⁷

Města mohla vzniknout buď povýšením, nebo mohla být založena na volném prostranství. Takováto místa vybíral tzv. lokátor, jenž musel vzít v úvahu mnoho faktorů. Tento lokátor se také někdy mohl stát rychtářem - zástupcem vrchnosti. V královském městě se pak takový úřad nazýval podkomoří.⁴⁸

Dnešní Uherské Hradiště je sevřeno okolními městy. Hranice mezi nimi nejsou na první pohled tak úplně zřetelné. Ačkoliv toto spojení do jedné aglomerace je až výsledkem novodobého rozvoje měst, velmi intenzivní vztahy se svými sousedy mělo naše město od počátku.

Uherské Hradiště je z nich nejmladší. Staré Město navazuje na Velkomoravské sídliště, tudíž je starší o několik staletí. Co se týče Kunovic, o nich je první zmínka z roku 1196. V té době zde již stál hrad, který měl být opěrným bodem při obraně hranic země před sousedními Uhrami.⁴⁹

---

⁴⁶ MĚŘÍNSKÝ, Zdeněk. Historický vývoj východní Moravy v 10. až 14. století a přínos archeologie k poznání jejich dějin. In: GALUŠKA, Luděk, Pavel KOUŘIL a Jiří MITÁČEK. *Východní Morava v 10. až 14. století*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2008. s. 7–13.

⁴⁷ VANÍČEK, Vratislav. České království ve 13. století. In: Kol. autorů. *Dějiny zemí... c. d. s. 75–81*

⁴⁸ Tamtéž s. 84–86

⁴⁹ VERBÍK, Antonín. Středověké město. In: ČOUPEK, Jiří, VERBÍK, Antonín, ZEMEK, Metoděj ed. *Uherské Hradiště... c. d. s. 84–87*

V polovině 13. století byl náš region několikrát vyplněn zahraničními nepřáteli. Ukázalo se, že dosavadní obrana nebyla dostatečná a bylo by vhodné ji posílit. Byla to také doba, kdy vrcholilo zakládání královských měst pro posílení postavení panovníka. Pravděpodobně především tyto dvě pohnutky vedly krále k založení nového města. Lokátor, který měl na starosti výběr vhodného místa, určil jako nejpříhodnější ostrov sv. Jiří.

Založení Uherského Hradiště se dnes nejčastěji spojuje s listinou z 15. října 1257, kterou vydal král Přemysl Otakar II. Nelze si však představovat, že teprve od tohoto dne sem přichází první obyvatelé. Ti zde již byli pravděpodobně o nějaký rok dříve a zmíněný dokument spíše právně stvrzoval již nastalou skutečnost. Z velké části šlo také o stanovení náhrad velehradskému klášteru, na jehož pozemcích bylo město založeno. Klášter také utrpěl odlivem části svých poddaných z Veligradu (Starého města), kterými bylo město osídleno společně s částí obyvatel z Kunovic. Kompenzací měla být velká část z příjmů z města. Král tak příliš velký ekonomický prospěch z nového města neměl. Klášter měl také právo volit ve městě rychtáře. Vzniká tak poměrně unikátní situace, kdy královské město bylo z velké části podřízeno klášteru. V následujících staletích se však postavení velehradských cisterciáků začalo oslabovat.⁵⁰

Následujícího roku navštívil Uherské Hradiště Přemysl Otakar II. osobně a při té příležitosti vydal 23. května (1258) další listinu, která je sice vzpomínaná méně, ale co do obsahu je podstatnější. Teprve v ní je totiž uděleno městské právo. Právní řád, který měl na území města a jeho nejbližšího okolí platit, byl převzat od města Brna. To mělo našemu městu poskytovat rady v nejasnostech a zároveň byl brněnský soud odvolací instancí místního soudu. Podobným způsobem pak fungovalo Uherské Hradiště a jeho soud jako rádce a odvolací instance v 15. a 16. století například pro Zlín nebo Veselí. Nejpozději od 16. století mělo město i tzv. hrdelní a útrpné právo. Za tímto účelem si také platilo kata. Šibenice a katovna se nacházely za městskými hradbami, poblíž Mařatic.⁵¹

---

⁵⁰ MITÁČEK, Jiří, PROCHÁZKA, Rudolf. Město královské. In: ČOUPEK, Jiří. *Uherské Hradiště ... c. d. s. 65–70.*

⁵¹ ČOUPEK, Lukáš, Čoupek, Jiří. Město tím právem bylo nadáno. In: ČOUPEK, Jiří. *Uherské Hradiště... c. d. s. 81–91.*

Zakladatel udělil městu také několik privilegií, která mu měla pomoci v rozvoji. Jednalo se například o právo pořádat trhy. Jednou ročně pak byl pořádán trh výroční. Dále šlo o právo mílové, které stanovovalo, že v okruhu přibližně 11 kilometrů od města nemůže působit jiný než městský řemeslník. Zajímavá je též zmínka o právu razit mince. S největší pravděpodobností však mincovna v Uherském Hradišti nikdy neexistovala. Vzhledem k tomu, že jedním z účelů města byla vojenská obrana, dostalo město právo a zároveň povinnost vybudovat opevnění. To se zprvu skládalo z příkopů a dřevěné palisády a teprve v následujících staletích byla vystavěna bytelnější kamenná verze.⁵²

Zajímavý je také vývoj názvu města. V první zakládací listině není uvedeno žádné pojmenování. Ve druhé je pak použit název „Nový Velehrad“, patrně podle dnešního Starého Města, které bylo ve 13. století ještě Velehradem. Koncem zmíněného století se začíná používat název Hradiště. Aby však bylo jméno jednoznačnější, přidávalo se „nad Moravou“. Teprve v závěru 16. století se objevuje dnešní podoba, která se začala běžně objevovat až koncem 17. století.⁵³

4.5 Uherské Hradiště během válek husitských a česko-uherských

Nastavený kurz ekonomického růstu se Uherskému Hradišti dařil držet i za vlády posledních Přemyslovců a po nich nastupujících Lucemburků. Odpovídala tomu i situace celého státu, který především za vlády Karla IV. prosperoval. Ovšem symbolicky se s úmrtím „otce vlasti“ a nástupem jeho syna Václava IV. na český trůn začíná měnit i situace celého království. Složitě časy zažívá církev, jejíž hodnostáři jsou podrobováni kritice. Nejvíce viditelným kritikem se stal Mistr Jan Hus. Podle jeho názoru se mnoho církevních představitelů všech úrovní odchýlilo od cílů a poslání evangelia a bylo potřeba tuto situaci napravit. Své myšlenky měl Hus obhájit na koncilu v Kostnici, zde však byl shledán kacířem a jako takový byl 6. července 1415 upálen.⁵⁴

Husova poselství rezonovala i u obyvatelstva v okolí města. V blízkosti Uherského Hradiště existovala především dvě centra moravských husitů. První – Nový Tábor se

---

⁵² VERBÍK, Antonín. Středověké město ... c. d. s. 95–97

⁵³ HUBAČEK, Josef, ZEMEK, Metoděj. Název města. In: ČOUPEK, Jiří, VERBÍK, Antonín, ZEMEK, Metoděj ed. *Uherské Hradiště* ... c. d. s. 33–34.

⁵⁴ ČORNEJ, Petr. Husitství. In: Kol. autorů. *Dějiny země*...c. d. s. 159–160

nacházel v Nedakonicích a druhé pak v Uherském Ostrohu. Násilnosti a bitvy se tak nevyhnuly ani našemu regionu. V roce 1421 byl vypálen cisterciácký klášter na Velehradě. Většina řeholníků našla útočiště ve městě, avšak pět z nich včetně opata bylo upáleno. Ještě téhož roku vojsko Zikmunda, nového českého krále, dobylo Nový Tábor, zcela potlačit kališnictví na jihovýchodní Moravě se mu však nepodařilo. I v dalších letech tak pokračovaly střety mezi znesvářenými stranami, kdy obce byly střídavě v držení jedné či druhé strany. Oproti tomu Uherské Hradiště zůstávalo věrné Zikmundovi, a protože se jej husitům nikdy nepodařilo dobýt, stalo se pro panovníka důležitou pevností právě v boji proti kališníkům. Z husitských válek pak vyšlo město poměrně dobře. Nevyhnulo se sice útokům, které napáchaly škody, ty však byly alespoň částečně kompenzovány ekonomickými výhodami od panovníka. Především se však díky úpadku velehradského kláštera město vymanilo, až na drobnosti, z jeho vlivu.⁵⁵

Vyčerpávající války vedly nakonec všechny strany k jednacímu stolu do Basileje. Zde byla dohodnuta kompaktáta, která byla kompromisem mezi požadavky obou stran. České království se tak stalo zemí, jejíž obyvatelé si mohli vybrat ze dvou vyznání.⁵⁶

Nestabilní soužití stoupenců dvou různých vyznání na základě kompaktát se začalo hroutit v roce 1458, kdy byl králem zvolen Jiří z Poděbrad, jenž byl vyznáním kališník. To vedlo až k vyhlášení křížové výpravy do Čech. Do čela katolického vojska se postavil Matyáš Korvín, uherský král. Česko-uherské války zaměstnávaly obě strany více než deset let a skončily až za nástupce Jiřího z Poděbrad – Vladislava II. v roce 1479.⁵⁷

Stejně jako za husitských válek zůstalo naše město katolické i za války s Matyášem. O to více pozoruhodné je, že zachovalo věrnost českému králi Jiřímu z Poděbrad. Navíc na něj byla uvalena klatba, takže mu jeho poddaní nemuseli zachovávat věrnost. Jelikož i přes to zůstalo naše město při králi Jiřím, byl nad městem vyhlášen interdik. Matyáš Korvín o

---

⁵⁵ VERBÍK, Antonín. Hradiště v době husitské a pohusitské (1419-1479). In: ČOUPEK, Jiří, VERBÍK, Antonín, ZEMEK, Metoděj ed. *Uherské Hradiště...* c. d. s. 126–133

⁵⁶ ČORNEJ, Petr. Husitství ... c. d. s.176

⁵⁷ Tamtéž s. 183–186

Uherské Hradiště zřejmě hodně stál, jelikož ho mnohokrát obléhal. V roce 1469 se dokonce našli dva zrádci, kteří mu byli ochotni otevřít bránu. Plán však byl odhalen a zrádci byli popraveni. Všechny ostatní Matyášovy pokusy o dobytí byly neúspěšné. Do jeho rukou se město dostalo teprve po uzavření míru, kdy Matyáš získal vládu na Moravě.⁵⁸

4.6 Uherské Hradiště v 16. století a během třicetileté války

Po urputných bojích, které v 15. století z náboženských důvodů probíhaly, bylo století 16. přece jen o něco klidnější. Obě strany - katolíci i protestanté spolu dokázali vycházet a dalo by se snad hovořit dokonce i o toleranci mezi nimi, byť křehké. Důležitou událostí byl nástup Habsburků na český trůn. Tento rod byl vždy pevně spojen s katolickou vírou, tudíž je pochopitelné, že ji podporovali, nicméně se ještě nedá mluvit o rekatolizaci. O tu se pokusil až Rudolf II. v Uhrách, poté co se mu tam podařilo posílit své pozice. Tento krok však vedl k povstání, které vedl Štěpán Bočkaj v letech 1604-1606. Uherské armádě se podařilo proniknout až na Moravu a napáchat značné škody. Ačkoliv císaři věrné vojsko zatlačilo Bočkaje zpět do Uher, nemělo dostatek sil na další boj, tudíž bylo uzavřeno příměří. Rudolf II. byl pak nucen vydat dokument známý jako Rudolfův majestát, jímž byla zaručena náboženská svoboda pro města, šlechtu i poddané.⁵⁹

Uherské Hradiště v 16. století taktéž prožívalo o něco klidnější časy než v předchozích staletích, alespoň co se útoků na město týče. Již koncem předchozího století byl ve městě založen františkánský klášter. U jeho zrodu stál Jan Filipec, jenž byl vysoce postaveným diplomatem na dvoře Matyáše Korvína a zároveň biskup varadinský. Právě osudy řádu bosých bratří v našem městě ilustrují osudy města v průběhu 16. a na začátku 17. století.⁶⁰

---

⁵⁸ VERBÍK, Antonín. Hradiště ... c. d. s. 138–142

⁵⁹ ČORNEJOVÁ, Ivana. Od české konfese v předvečer stavovského povstání (1576–1617) In: Kol. autorů. *Dějiny země...* c. d. s. 224–225

⁶⁰ HOSÁK, Ladislav, ZEMEK, Metoděj. Hradiště po uherských válkách do Bílé hory. In: ČOUPEK, Jiří, VERBÍK, Antonín, ZEMEK, Metoděj ed. *Uherské Hradiště...* c. d. s. 146

Do poloviny 16. století se řadila většina obyvatel ke katolíkům. Ovšem právě okolo poloviny století se situace dramaticky změnila a ve městě získali převahu lidé luterského vyznání. Tato skutečnost se neblaze dotkla i františkánského řádu, jelikož ten musel město opustit.⁶¹

Přibližně o půl století později, když Štěpán Bočkaj povstal v Uhrách proti císaři a obsadil Skalici, odebral se řád naopak zpět do našeho města, i přesto že většina obyvatelstva zůstávala protestantského vyznání. Bočkajova vojska vyplenila řadu obcí v blízkosti města, přímo na Uherské Hradiště si však netroufla, jelikož zde byla poměrně početná vojenská jednotka. V roce 1606 byl uzavřen mír s Bočkajem, nicméně vše již špelo k další válce, a to mnohem ničivější.⁶²

V roce 1618 došla nekatolickým českým stavům trpělivost a v odvetě za porušování Rudolfova Majestátu defenestrovala královské místodržící i s písařem. Tím bylo zahájeno povstání českých nekatolických stavů proti rodu Habsburků a zároveň, aniž by to kdo tušil, třicetiletá válka. Českým stavům, kteří si zvolili králem Fridricha Falckého, se chvílemi dařilo více, chvílemi méně. V jednu chvíli dokonce obléhali Vídeň, nicméně nakonec se události vyvinuly tak, že rozhodující bitva se měla odehrát u Prahy na Bílé hoře. Zde 8. listopadu 1620 zvítězili Habsburkové a nastalo období rekatolizace.⁶³ Válka však v Evropě spíše začínala. A ačkoliv se jí české stavy již neúčastnily, země neustávajícími boji, které se často odehrávaly na našem území, i nadále trpěla. Až teprve roku 1648 byl uzavřen Vestfálský mír, který třicetiletou válku ukončil.⁶⁴

V Uherském Hradišti byly prakticky až do vypuknutí povstání ve vedení města katolíci, ačkoliv většina obyvatel města byla nekatolického vyznání. Teprve po událostech, které v Praze vyvrcholily defenestrací, se odehrál převrat i v našem městě. I přesto však zde někteří katolíci zůstali. Svědčí o tom možnost využívání františkánského kostela ke

---

⁶¹ Tamtéž s. 150

⁶² HOSÁK, Ladislav, ZEMEK, Metoděj. Hradiště po uherských... c. d. s. 161–164

⁶³ ČORNEJOVÁ, Ivana. Stavovské povstání a bitva na Bílé hoře In: Kol. autorů. *Dějiny země...* c. d. s. 230–234.

⁶⁴ Tamtéž s. 235

katolickým bohoslužbám ve chvíli, kdy ostatní kostely měly evangelické kněze. Podobně jako stavovské povstání neměla ani vláda nekatolíků v našem městě příliš dlouhé trvání. Již za necelé dva měsíce po Bílé hoře bylo město obsazeno císařskou armádou a povstalci byli uvězněni. Potrestání nebylo nakonec tak drastické, jak to zprvu vypadalo. Původní rozsudky smrti byly zmírněny na veřejné práce a tresty spočívaly především v majetkové rovině.⁶⁵

Hrůzy třicetileté války teprve začínaly přicházet. V první polovině dvacátých let přišel na Moravu se svým vojskem Gábor Bethlen. Pokusil se získat i Uherské Hradiště. Když mu však nevyšla lest, při níž mu měla být zevnitř otevřena brána, vzdal se obléhání a odtáhl. Provinilec již takové štěstí neměl, jelikož byl s'at.⁶⁶

Prakticky po celou dobu války byla ve městě a jeho okolí přítomna císařská vojska. Místo pocitu bezpečí však obyvatelům škodila, často totiž svými požadavky vysoce převyšovala reálné možnosti obyvatel a ti tak velmi strádali. Koncem války v roce 1643 bylo město obléháno Švédy, kterým se dokonce podařilo na chvíli dostat do města, načež však byli vypuzeni do Starého Města.⁶⁷

4.7 Projevy barokního a rokokového sochařství, malířství a architektury v Uherském Hradišti

Bitva na Bílé hoře je pro naše země milníkem v mnoha různých ohledech. Platí to i v oblasti kultury a umění. Právě do druhé čtvrtiny 17. století je kladen počátek baroka v Čechách a na Moravě. Jde o umělecký sloh, který vzešel z Pyrenejského poloostrova. Samotný název je patrně původem z portugalštiny. Tamní klenotníci slovem barocco „označovali nepravidelně utvářenou perlu.“ Nepravidelnost má za úkol vytvářet dramatičnost. Ta je navozována zachycením pohybu, emocí. Často se v barokním uměleckém díle vyskytuje kontrast. Jde například o protikladné emoce nebo kontrast světla a stínu. To vše má znázorňovat kontrast mezi dokonalostí Boha a nedokonalostí člověka, mezi nekonečnou věčností a dočasným trápením lidského života.⁶⁸

---

⁶⁵ HOSÁK, Ladislav, ZEMEK, Metoděj. Hradiště po uherských... c. d. s. 166–168

⁶⁶ ZEMEK, Metoděj. Období třicetileté války. In: ČOUPEK, Jiří, VERBÍK, Antonín, ZEMEK, Metoděj ed. *Uherské Hradiště...* c. d. s. 198

⁶⁷ ZEMEK, Metoděj. Období ... c. d. s. 202

⁶⁸ ČORNEJOVÁ, Ivana. České země po Bílé hoře. In: Kol. autorů. *Dějiny země ...* c. d. s. 255–256

Po skončení třicetileté války bylo Uherské Hradiště zdevastováno. Proto jeho obnova vtiskla městu barokní podobu, kterou si značná část historického centra uchovala dodnes. Nejvýraznější barokní památkou, která je zároveň dominantou města, je bývalý jezuitský klášter s kostelem.

Jezuitský řád přišel do Uherského Hradiště na konci třicetileté války poté, co byla švédskými vojsky vypálena Kroměříž, kde měli klášter původně. V našem městě byli v celku vlídně přijati. Zdejší farář jim dovolil využívat tehdejší farní kostel sv. Jiří, který stával na náměstí dolním.⁶⁹ Proto se nejdříve pustili do stavby jezuitské koleje. (příloha č. 1) V roce 1658 měli po čtyřech letech práce hotovo.⁷⁰

Podstatně větší výzvou byla výstavba samotného kostela, která byla započata v roce 1670. (příloha č. 2) Stavitelé se museli potýkat s bažinatým terénem, který byl dán ostrovním charakterem města. I přes tyto obtíže stavba pokračovala poměrně rychle a v roce 1682 byl kostel vysvěcen. O tři roky později byly ještě dokončeny věže.⁷¹

Vybavování interiéru kostela nebyla jednorázová akce. Probíhalo od dostavby chrámu až po zrušení řádu. Jedním z nejstarších uměleckých děl je hlavní oltární obraz patrona chrámu, jenž byl pořízen v roce 1689. (příloha č. 3) Autorem obrazu je poměrně známý barokní malíř Jan Jiří Heinsch. Na obraze je znázorněn sv. František Xaverský, který křtí panovníka Bungů. Zlacený a velmi zdobný rám, který je nesen anděly, je však mladší než obraz. Pochází patrně z poloviny 18. století a zhotovil ho místní sochař Ignác Morávek.

Dalším dílem, které vstoupivšího návštěvníka chrámu zaujme na první pohled, je zadní stěna kněžiště, kterážto je celá pokryta freskovou malbou. Ta prostřednictvím prostorového efektu vytváří iluzi pokračující lodě kostela. Jejím autorem je Juda Tadeáš Super, který ji vytvořil v roce 1760.⁷²

---

⁶⁹ dnešním Masarykově

⁷⁰ FROLCOVÁ, Milada. *Uherské Hradiště: farní kostel sv. Františka Xaverského*. Velehrad: Historická společnost Starý Velehrad se sídlem na Velehradě, 2009. Církevní památky. s. 10

⁷¹ FROLCOVÁ, Milada. *Uherské Hradiště... c. d.* s. 12

⁷² Tamtéž s. 18.

Úžasnou ukázkou rokokového sochařství jsou díla brněnského sochaře Ondřeje Schweigla, který zde zanechal svou stopu hned několika díly. Osobně mi přijde nejzajímavější sousoší znázorňující smrt sv. Barbory⁷³ a sousoší Panny Marie Bolestné⁷⁴. (přílohy č. 4 a č. 5) Obě jsou velmi expresivní.⁷⁵

Sami jezuité by však pravděpodobně považovali za nejhodnotnější relikviář s ostatky sv. Viktorie, který se nachází ve stejnojmenné kapli na pravé straně presbytáře. (příloha č. 6) Podle legendy jde o světici z 3. století, která byla sřata otcem kvůli odmítnutí jeho příkazu se vdát. V kapli jsou také nedávno objevené fresky, které se vztahují právě k této světici. Jejimi autory jsou zřejmě Matyáš Rezzi a Domenico Gagina.⁷⁶

Vybavování interiéru kostela bylo hotovo někdy ve třetí čtvrtině 18. století. O to bolestnější muselo pro členy řádu být rozhodnutí papeže z roku 1773 o zrušení jezuitského řádu. Kostel však nezůstal opuštěn dlouho a v roce 1778 nahradil bývalý farní kostel sv. Jiří ve funkci farního kostela.⁷⁷

4.8 Zrušení pevnosti Uherské Hradiště a vývoj města v 19. století

Období druhé poloviny 17. století až do konce století následujícího však nebylo pouze dobou budování kulturního dědictví našeho města, které obdivujeme dodnes. Velké náklady vyžadovaly neustálé opravy a vylepšování fortifikace města. I přes toto úsilí se však příliš nedařilo držet krok s vývojem obléhací válečné techniky. Projevilo se to kupříkladu během válek o dědictví rakouské. Pruský král Fridrich II., jenž odmítl uznat nárok Marie Terezie na trůn, vtrhl se svým vojskem i na Moravu a mimo jiné obsadil i Uherské Hradiště. Bylo to poprvé, kdy bylo město dobyto, nutno však podotknout, že bylo ponecháno prakticky bez vojenské posádky, tudíž bylo jeho obsazení pro Prusy relativně snadné.⁷⁸

---

⁷³ Nachází se v první boční kapli po levé straně, díváme li se směrem k oltáři.

⁷⁴ Nachází se v první boční kapli po pravé straně, díváme li se směrem k oltáři.

⁷⁵ Tamtéž s. 24

⁷⁶ Tamtéž s. 20

⁷⁷ FROLCOVÁ, Milada. *Uherské Hradiště ...c. d. s. 26*

⁷⁸ ZEMEK, Metoděj. Město v letech utužení feudalismu 1650–1781. In: ČOUPEK, Jirí, VERBÍK, Antonín, ZEMEK, Metoděj ed. *Uherské Hradiště... c. d. s. 241*

Vzhledem k vysokým nákladům na udržování hradeb a také ke skutečnosti, že se kvůli nim město nemohlo dále rozvíjet, došlo v poslední čtvrtině 18. století k přehodnocení funkce Uherského Hradiště. V roce 1782 tak bylo definitivně rozhodnuto, že město již nadále nebude vojenskou pevností.⁷⁹

Změna účelu města však neznamenal, že by se mu od té doby útrapy válek vyhýbaly. Hned na počátku 19. století se muselo vyrovnávat s následky napoleonských válek. Přímo ve městě se žádná z bitev neodehrála. Nicméně negativní dopad měly požadované finanční poplatky stejně jako rekvizice sukna či koní. Ve městě byli pak také často shromažďováni ranění a nemocní. V dnešní Redutě byl zřízen provizorní špitál pro nakažené skvrnitým tyfem. Lze si proto představit, že Napoleonova porážka a následný Vídeňský kongres znamenaly pro obyvatele města určitou úlevu.⁸⁰

Porážka revoluční Francie však také znamenala návrat k centralistickému pojetí správy státu. Efektivním nástrojem k tomuto účelu se stali úředníci, kterých navíc stále přibývalo. Uherské Hradiště, jakožto krajské město s mnoha úřady, nebylo výjimkou. Vzrůstající počet německy mluvících úředníků začal postupně měnit poměr obyvatelstva českého a německého.⁸¹

V první polovině 19. století nebyli čeští obyvatelé Uherského Hradiště příliš národně angažovaní. Když pak přišly neklidné roky 1848/1849, v našem městě se neprojevíly tak intenzivně. Hlavní zájem obyvatel regionu spočíval především ve zrušení roboty. Na druhou stranu i zde se objevila skupina vlastenecky smýšlejících obyvatel, kteří založili spolek Slovanská lípa. Ten však fungoval pouze půl roku. Monarchii se totiž podařilo dostat vládu zpět pod svou kontrolu a až do roku 1860 se vrátila k absolutismu.⁸²

---

⁷⁹ ZEMEK, Metoděj. Období rozkladu feudalismu. In: ČOUPEK, Jiří, VERBÍK, Antonín, ZEMEK, Metoděj ed. *Uherské Hradiště...* c. d. s. 266

⁸⁰ ZEMEK, Metoděj. Období rozkladu... c. d. s. 279–281

⁸¹ Tamtéž s. 283

⁸² ČOUPEK, Jiří, ZAPLETAL, Jaroslav, ZAPLETAL, Jan. Politické proměny města od roku 1848. In: ČOUPEK, Jiří. *Uherské Hradiště: ...* c. d. s. 271

Po konci Bachova absolutismu dostal politický život nový impulz. I v našem městě se záhy vytvořily dvě strany, které soupeřily o rozhodující pozici. Strana, která sdružovala české nacionalisticky smýšlející politiky, se nazývala Moravská národní strana. Jejím oponentem byla Všeněmecká strana. Symbolem soupeření zmíněných stran se stal spor o založení českého gymnázia. Zastánci Všeněmecké strany se obávali, že odvede studenty gymnáziu německému, i přes jejich protesty se však české gymnázium v roce 1884 podařilo založit. Spolu s českými spolky pomohlo k procesu počestění města, který proběhl velmi rychle. V roce 1880 tvořili víc než polovinu obyvatel lidé hlásící se k německé národnosti. O třicet let později byli již s necelými osmi procenty menšinou.⁸³

České země během 19. století zaznamenaly významný rozvoj průmyslové výroby. V tomto ohledu byl náš region spíše pozadu. Vzhledem k jeho tradičně zemědělskému charakteru se zde prosadila především potravinářská výroba. Významnější pozici zastával například cukrovar ve Starém Městě nebo pivovar v Jarošově. Vznikla řada dalších podniků - sladovny, konzervářské podniky, cihelny či karosářství, ty však většinou nepřekročily lokální význam.⁸⁴

4.9 Uherské Hradiště v první polovině 20. století (po konec druhé světové války)

Vypuknutí první světové války neušetřilo ani naše město. I když byly frontové linie od Uherského Hradiště značně vzdáleny, neušli utrpení ani obyvatelé, kteří zůstali doma. Problém byl, jako ostatně všude, s potravinami, pracovní silou, půjčkami, které město muselo poskytovat státu atd. Problémy se zásobováním byly mnohem víc zvýrazněny ve chvíli, kdy na území města dorazili uprchlíci z Haliče. Spolu se zajatci, kteří byli také na území Uherského Hradiště a jeho aglomeracích, představovali další nesnáze z hlediska shánění potravin, ubytování a zabezpečení lékařské péče. Tyto podmínky se také nepodařilo

---

⁸³ Tamtéž s. 273–275

⁸⁴ SMUTNÝ, Bohumír, ŠUPKA, Jaroslav, ZAPLETAL, Jaroslav ml. Hospodářský rozvoj města od poloviny 19. století. In: ČOUPEK, Jiří. *Uherské Hradiště...* c. d. s. 243–249

vždy zajistit, proto se mezi uprchlíky vykytovaly nemoci jako cholera či skvrnitý tyfus. Město se muselo taktéž vypořádat se značným počtem raněných vojáků, kteří sem byli převáženi. V důsledku chyby sem bylo totiž přivezeno mnohem více raněných, než o kolik se mohl postarat městský špitál. Když velení zjistilo, že se zde nenachází žádné větší zařízení, které by se o raněné vojáky postaralo, rozhodlo o výstavbě nemocnice. Ta po válce začala sloužit městu.⁸⁵

Zajímavým údajem o dopadech války by jistě byl počet odvodů, nicméně přesné číslo zatím není známo. Jako počet padlých se udává číslo 215. Mnoho vojáků, kteří se dostali do zajetí, vstoupilo do legií. Z Uherského Hradiště a blízkého okolí jich bylo minimálně 116. Přičemž 70 z toho v Rusku, 39 v Itálii a 6 ve Francii. Mezi nimi byli i bývalí studenti českého gymnázia Petr Möller a Vlastimil Matura, ti se však z ruských bojů již nevrátili.⁸⁶ Ve chvíli, kdy se začala válka vyvíjet pro Rakousko-Uhersko špatně, začala i ve městě narůstat nevráživost mezi Čechy a Němci. Až na menší potyčky mezi mládeží však nepřerostla v nic vážnějšího. Zprávu o vzniku Československa se pak většina obyvatel dověděla až 29. října ráno. Prakticky ihned se rozběhly spontánní oslavy a byly strhovány znaky bývalé monarchie. Největšího znaku se dav zmocnil na budově bývalé pošty.⁸⁷ Odněsť jej na moravní most a vhodil ho do vody.⁸⁸

Meziválečné hospodářství se příliš nelišilo od stavu před první světovou válkou. Proto se Uherského Hradiště nedotkla tak drtivě hospodářská krize z počátku třicátých let. Nezaměstnanost však i přesto výrazně stoupla. V celém okrese bylo osm tisíc nezaměstnaných. Opačný trend ve vývoji zaměstnanosti nastal v roce 1937, kdy docházelo k regulaci Moravy a budování Baťova kanálu.

Velmi důležitým podnikem celostátního významu, jehož pobočka sídlila v Kunovicích, byla letecká firma Avia, která se soustředila na servis armádních letadel. Na zdejší tradici

---

⁸⁵ ČOUPEK, Jiří, ZAPLETAL, Jaroslav, ZAPLETAL, Jan. Politické proměny ... c. d. s. 279–280

⁸⁶ V říjnu 2018 jim byla v historické budově gymnázia znovu odhalena pamětní deska.

⁸⁷ Dnes budova Hradišťanky.

⁸⁸ ČOUPEK, Jiří, ZAPLETAL, Jaroslav, ZAPLETAL, Jan. Politické proměny ... c. d. s. 281–282

zemědělské výroby navázal i zakladatel firmy Otma, která dosáhla regionálního významu a jejíž předmět podnikání spočíval v konzervárenství. Určitý význam měl pro zdejší region také podnik ing. Kirschnera. Ten se soustřeďoval na výrobu barev, laků, ředidel apod.⁸⁹

Co se týče politické scény, největší podporu měla v našem městě národně-demokratická strana. Ostatní strany jako sociální demokracie či třeba lidová strana se jí tu nemohly rovnat. Ve třicátých letech se snažily posílit i komunisté a taktéž čeští fašisté, nicméně jejich snaha o získání větší politické moci se značně míjela účinkem. Protinacistický postoj zdejších obyvatel byl demonstrován na Výstavě Slováků v roce 1937. Šlo o národopisnou a hospodářskou výstavu. Shromáždili se zde zástupci mnoha slováckých obcí a demonstrovali zde odhodlanost bránit se nacistické hrozbě. Výstavu navštívil dokonce i prezident Edvard Beneš. Poněkud opačná tendence se projevila hned 15. března 1939, tedy v den vyhlášení protektorátu. Jan Uprka, syn malíře Joži Uprky, a Josef Vávra-Stařík se za organizaci Národopisná Morava⁹⁰ pokusili vyhlásit připojení Slováků ke Slovensku.⁹¹

Prakticky ihned od začátku okupace se v Čechách i na Moravě začalo organizovat několik odbojových skupin. Jednou z největších byla organizace Obrana národa. Uherské Hradiště se stalo důležitým střediskem této organizace na jihovýchodní Moravě. Operovala zde velká skupina členů, která byla tvořena bývalými československými vojáky, ale také civilisty z řad učitelů, lékařů, právníků apod. Úkolem jednak bylo připravit se na protinacistické povstání při vypuknutí války, jednak provádění diverzních úkolů. Rozsáhlost organizace se však mnohým stala osudnou, jelikož se gestapu podařilo již koncem roku 1939 mnoho členů odhalit, načež byla značná část z nich uvězněna. Jedním z hrdinů, spojených s naším městem, byl například podplukovník Vladimír Štěrba⁹², který si v brněnské věznici raději vzal život, aby nevyzradil spolupracovníky. Jedním z dalších hrdinů odboje z našeho regionu byl i Jan Hrubý z Kunovic. Byl jedním z parašutistů, kteří zahynuli po boji v kryptě kostela sv. Cyrila a Metoděje.

---

⁸⁹ SMUTNÝ, Bohumír, ŠUPKA, Jaroslav, ZAPLETAL, Jaroslav ml. Hospodářský rozvoj... c. d. s. 253

⁹⁰ Šlo o národopisnou skupinu, která během druhé světové války spolupracovala s nacisty.

⁹¹ Tamtéž s. 289

⁹² Dnes je po něm pojmenována ulice v Mařaticích.

Důležitou úlohu v odboji proti nacistům v našem regionu sehrály také partyzánské skupiny. Hodnotit jejich působení není nikterak jednoduché. Na jedné straně se jim dařily rozličné sabotážní akce a nevyhýbaly se ani bojům s okupanty, mnozí navíc při bojích položili život. Na straně druhé byli často nedbalí, na což většinou doplatilo civilní obyvatelstvo, na němž se gestapo a trestní oddíly mstily. Ve Starém Městě, Míkovcích či Kunovicích byla velmi aktivní brigáda Jana Žižky. Chříby pak byly územím působnosti skupiny Olga. Ať už se na činy partyzánů díváme jakkoliv, je nezbytné ocenit jejich úspěchy, které nakonec dopomohly k osvobození Uherského Hradiště a nejbližšího okolí. Boje o osvobození města začaly 27. dubna 1945 večer, kdy Rudá armáda přicházela od Kunovic. Němci se nehodlali jednoduše vzdát a ostřelovali sovětská vojska ze Sadů a Mařatic. Od Salaše se ale blížila armáda rumunská, proto Němci zvolili ústup a v noci na 1. května vyhodili most přes Moravu do povětří. Bývalí příslušníci československé armády okamžitě obsadili strategická místa ve městě a dali signál Rudé armádě, že je město svobodné.⁹³

4.10 Uherské Hradiště v období komunistické totality

Po konci války zažívalo Československo poněkud zvláštní období, byl sice obnoven předválečný stát, silnou pozici však zde již měli vybudovanou komunisté a nadále ji upevňovali. Vyvrcholení tohoto procesu v roce 1948 s sebou přineslo řadu změn. Mimo jiné bylo potřeba vypořádat se s těmi jedinci, kteří se odmítli jen tak smířit s daným stavem a působili (nebo by mohli působit) režimu problémy.

K tomu v padesátých letech sloužily politické procesy, na něž byli obvinění nejprve „připraveni“ ve vyšetřovací vazbě. Jedním z míst, které v tomto ohledu nechvalně proslulo, se stala i uherskohradištská věznice. Ta byla spolu s justičním palácem⁹⁴ postavena koncem 19. století. Během trvání Protektorátu Čechy a Morava zde část prostor využívalo i gestapo.⁹⁵ Po roce 1948 se věznice stala místem, kam byli zavíráni lidé většinou z politických důvodů. Je důležité zmínit, že se zde jednak nacházely cely pro již odsouzené vězně, které měla na starosti státní vězeňská služba, jednak vyšetřovací vazba, kde byli zadrženi podrobování

---

⁹³ ČOUPEK, Jiří, ZAPLETAL, Jaroslav, ZAPLETAL, Jan. Politické proměny ... c. d. s. 292–296

⁹⁴ Dnes se zde nachází UMPRUM.

⁹⁵ ZÁMEČNÍK, Jan. *Dějiny věznice v Uherském Hradišti. Období do roku 1945*. Brno, 2014. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Historický ústav, vedoucí práce PhDr. Libor Vykoupil, Ph.D. s. 66

výslechům příslušníky Státní bezpečnosti. Právě při snaze získat přiznání si vyšetřovatelé pomáhali nepředstavitelně krutými metodami. Za všechny lze uvést mučení elektrickým proudem, které působilo nejen velmi intenzivní bolest, ale také trvalé následky. Vyšetřovny se nenacházely jen ve věznici, byly například i ve vile Franklovka⁹⁶ nebo pod budovou Okresního národního výboru.

Utrpení vězni prožívali i mimo výslechy. Běžně byli vězni bití, bylo jim nadáváno, trestáni byli za nedodržení norem při práci (například draní peří), porušení zákazu spát s rukama pod přikrývkou apod. Mnoho uvězněných zde také našlo smrt, ať už vlivem špatného zacházení nebo při pokusech o útěk (někdy naaranžovaných). Pět vězňů zde bylo také popraveno oficiálně.⁹⁷

Z hlediska hospodářství bylo Uherskohradištsko před druhou světovou válkou regionem především zemědělským, průmyslové podniky zde téměř neexistovaly nebo byly zanedbatelné. Vzhledem k tomu zde také téměř nebyli dělníci, o něž by se mohl poúnorový režim opřít. To bylo potřeba změnit, byl proto zahájen proces industrializace zdejšího regionu. Prováděno bylo buď slučováním již existujících podniků do jednoho velkého celku, nebo zakládáním podniků nových. Příkladem syntézy závodů je začlenění firmy Otma do národního podniku (dále n. p.) Biochema Brno nebo připojení znárodněné nábytkářské firmy Hamo k n. p. TON, která měla své hlavní sídlo v Bystřici pod Hostýnem. Naopak nově založeným podnikem byl například MESIT. Ten se zabýval vývojem a výrobou *elektrotechnických, převážně měřicích přístrojů pro letectví a další obory*.⁹⁸

S firmou MESIT je pak také spojena jedna z největších tragédií v dějinách Uherského Hradiště. Krátce po založení firma zaznamenala rychlý růst, a proto bylo potřeba rozšířit výrobní prostory. Již v padesátých letech tak byla postavena nová výrobní hala.

---

⁹⁶ ČOUPEK, Lukáš, *Vězení Státní bezpečnosti* [online]. Uherské Hradiště: Encyklopedie města Uherské Hradiště, [cit. 2.11.2019]. Dostupné z: https://encyklopedie.mesto-uh.cz/home-muh/?acc=profil_objektu&load=93

⁹⁷ ČOUPEK, Jiří, ZAPLETAL, Jaroslav, ZAPLETAL, Jan. *Politické proměny ... c. d. s. 300*

⁹⁸ SMUTNÝ, Bohumír, ŠUPKA, Jaroslav, ZAPLETAL, Jaroslav ml. *Hospodářský rozvoj ... c. d. s. 255–256*

V této hale se 23. listopadu 1984 zhroutily sloupy a hala se sesunula k zemi. Smrt v ní našlo osmnáct lidí.⁹⁹

Postupná změna poměrů v Československu během šedesátých let měla za následek růst naděje v alespoň částečnou demokratizaci společnosti. Představitelé vládnoucí moci v Uherském Hradišti se však k těmto tendencím stavěli spíše rezervovaně, ačkoliv i zde se našli zastánci reform. Byli to většinou mladí lidé, kteří díky svému věku neměli spojitost s minulostí. Jmenovitě to byli František Ďulík, Josef Sýkora a Rostislav Nevřiva. Když pak přišel 21. srpen 1968, bylo město obsazeno poměrně klidně a bez jakýchkoliv střetů.¹⁰⁰

Po srpnových událostech roku 1968 naděje na jakoukoliv změnu uhasly. Režim se vypořádal s představiteli demokratizačních snah např. vedoucím tajemníkem OV KSČ Josefem Klimoszem nebo vedoucí okresní knihovny Věrou Volopichovou. Vládnoucí činitelé tu drželi moc pevně v rukou až do listopadu 1989. První náznak demonstrací se odehrál 20. listopadu na Mariánském náměstí. Zúčastnila se ho asi dvacítko středoškoláků. V následujících dnech se počet účastníků zvyšoval, až v pátek 24. listopadu bylo přítomno několik tisíc lidí. Když pak byl v prosinci zvolen prezidentem Václav Havel a následujícího roku se konaly první svobodné volby, vrátila se svoboda a demokracie i do našeho regionu.¹⁰¹

4.11 Současnost

Po Sametové revoluci čekala naše město, stejně jako celý stát, řada změn a výzev v různých oblastech. Jednou z největších výzev byla oprava historického jádra města a mnoha jeho významných památek, které během předchozího režimu velmi strádaly. Snahám o zlepšení jejich stavu však zasadily vážnou ránu povodně z července roku 1997. Stoletá voda tehdy ve městě napáchala škody, jež byly vyčísleny na více než 113 milionů korun a své

---

⁹⁹ Tamtéž s. 262

¹⁰⁰ ČOUPEK, Jirí, ZAPLETAL, Jaroslav, ZAPLETAL, Jan. Politické proměny ...c. d. s. 302–304

¹⁰¹ Tamtéž s. 305–315

domovy muselo dočasně opustit 14 tisíc obyvatel našeho města.¹⁰² Ani tato vážná komplikace, která poškodila také budovy, jež byly opraveny už před povodněmi, neodradila město od snah vrátit památkám jejich dřívější slávu. Úsilí, které bylo do procesu obnovy vloženo, bylo oceněno, když Uherské Hradiště získalo ocenění Historické město roku za rok 2011.¹⁰³ Opravy historického centra mají však i odvrácenou tvář. Stále více lze pozorovat kontrast mezi znovu důstojnou podobou většiny památek a naopak stále více zanedbaným areálem věznice, která se nechvalně proslavila za minulého režimu. Ani třicet let od převratu se totiž nepodařilo vyřešit problém, jaké využití má mít areál věznice, případně kdo má financovat realizaci navrhovaných projektů.

Výraznou změnou, která ovlivnila naše město, představuje zrušení kasáren a přemístění zdejší posádky do Hradce Králové, které proběhlo v roce 2001. Prostory bývalého vojenského areálu mají dnes rozličné využití. Sídli zde například fakulty dvou univerzit¹⁰⁴ i s kolejemi a menzou nebo pobočka knihovny Bedřicha Beneše Buchlovana. Velkou část prostoru po kasárnách zabraly také nové bytové a rodinné domy.

Přechod od socialismu ke kapitalismu byl složitý pro hospodářství celého státu. Náročnou zkoušku představoval i pro většinu podniků, které měly přejít ze státního vlastnictví do rukou soukromých vlastníků. Mnoho firem tuto velkou transformaci zvládlo a dnes pokračují ve své činnosti, kterou provozovaly i před rokem 1989. Najde se však také mnoho těch, které se nedokázaly v tržním systému prosadit a musely svou činnost dřív či později ukončit. Nejinak tomu bylo i v našem městě. Například uherskohradištská továrna výše zmíněné firmy TON byla záhy po revoluci zavřena.¹⁰⁵ Podobně i firma LET, jejíž výroba se během studené války orientovala především na vojenskou techniku, měla náhle po revoluci problém najít odbytiště. Několikrát se dostala na pokraj krachu a teprve od roku 2008 vykazuje stabilní výsledky. Z již zmíněných firem se s revolucí nejlépe vypořádala

---

¹⁰² ČOUPKOVÁ, Magdaléna. *Stoletá povodeň ve městě* [online]. Uherské Hradiště: Encyklopedie města Uherské Hradiště, [cit. 20.11.2019]. Dostupné z: https://encyklopedie.mesto-uh.cz/home-muh/?acc=profil_udalosti&load=347

¹⁰³ SHSCMS. *Historie. Soutěž historické město roku* [online]. Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska. [cit. 20.11.2019]. Dostupné z: <http://www.historickasidla.cz/cs/soutez-historicke-mesto-roku/historie/>

¹⁰⁴ Univerzita Jagielloňská v Toruni a Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

¹⁰⁵ Na pozemku, kde se nacházel její areál, je dnes budova supermarketu Tesco.

firma MESIT. Podobně jako LET se muselo i vedení firmy MESIT vypořádat se ztrátou odbytišť svých výrobků. Díky dobře zvolené strategii se jí však podařilo všechny výzvy devadesátých let zvládnout a dnes patří k největším zaměstnavatelům v regionu. Podobným příkladem pak může být taktéž firma COLORLAK a. s., ta navazuje na firmu ing. Kirschnera, která na stejném místě existovala již v roce 1925.

Město Uherské Hradiště a jeho nejbližší okolí si je dnes velmi dobře vědomo svého historického a kulturního bohatství. Příkladem toho je dodnes živá folklorní tradice. Právě folklór a bohatá historie města daly vzniknout Slováckým slavnostem vína. Jde o dvoudenní akci, během níž vystupují různé folklorní soubory a taktéž jsou otevřeny památky v centru města. Do mnohých z nich nemají návštěvníci během roku běžně přístup. První ročník se konal již v roce 2003. Svou podobou tato kulturní akce odkazuje na národopisnou výstavu Slovácka v roce 1937.¹⁰⁶

---

¹⁰⁶ DOLEŽALOVÁ, Marta, ČOUPKOVÁ, Magdaléna. *1. Slovácké slavnosti vína a otevřených památek*. [online]. Uherské Hradiště: Encyklopedie města Uherské Hradiště, [cit. 20.11.2019]. Dostupné z https://encyklopedie.mesto-uh.cz/home-muh/?acc=profil_udalosti&load=127

5 Analýza ŠVP Gymnázia Uherské Hradiště

V této kapitole se zaměřím na analýzu ŠVP dvou škol v Uherském Hradišti. Zajímají mě především zmínky o zařazení regionálních dějin do výuky předmětů dějepis a občanská výchova na druhém stupni základního vzdělávání. Jmenovitě jde o Gymnázium Uherské Hradiště, jehož ŠVP se nazývá Labyrint světa a Základní školu a Mateřskou školu, Uherské Hradiště, Větrná, jejíž ŠVP je pojmenován Otevřená škola. Tyto školy jsem zvolil, jelikož jsem s jejich ŠVP poměrně podrobně obeznámen díky praxím, které jsem na nich absolvoval.

5.1 Regionální dějiny v ŠVP Gymnázia Uherské Hradiště

Nejprve se zaměřím na Gymnázium Uherské Hradiště. Co se týče předmětu dějepis je přítomnost témat regionálních dějin v ŠVP Labyrint světa poněkud sporná. Výslovně je v ŠVP zmíněno pouze téma Velké Moravy. Jeho očekávaný výstup je definován takto: „*Žák objasní situaci Velkomoravské říše a vnitřní vývoj českého státu a postavení těchto státních útvarů v evropských souvislostech*“.¹⁰⁷ Toto téma má s naším regionem jistě velkou spojitost, jelikož oblast Uherského Hradiště a vedlejšího Starého Města byla významným centrem Velkomoravské říše. Dokonce se spekuluje, že zdejší sídlištní útvar mohl být tehdy nejvýznamnějším velkomoravským městem – Veligradem. Jde však o téma, které svým významem určitě přesahuje region a zahrnuje mnohem větší oblast, tudíž se nedá vnímat pouze jako téma regionálních dějin.

V dalších částech ŠVP věnujících se dějepisu již nenajdeme žádné téma, které by se explicitně vztahovalo k našemu regionu. Nicméně výstupy předmětu dějepis jsou v ŠVP mnohdy definovány poměrně obecně, tudíž mají vyučující možnost je naplnit pomocí zařazení regionálních témat. Jako příklad může posloužit učivo věnující se kulturním stylům, jehož očekávaný výstup v ŠVP zní: „*Žák rozpozná základní znaky jednotlivých kulturních stylů a uvede jejich představitele a příklady významných kulturních památek*“.¹⁰⁸ V Uherském Hradišti se nachází hned několik památek, na nichž se dá například barokní umění dobře demonstrovat, ať už jde o architekturu, sochařství či malířství. Ovšem stejně jako u

---

¹⁰⁷ Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání, Labyrint světa. Uherské Hradiště: Gymnázium Uherské Hradiště. 2017. Dostupné z: https://www.guh.cz/dokumenty/svp_ng_GUH_18_19.pdf s. 80

¹⁰⁸ Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání, Labyrint světa ...c. d. s. 81

Velké Moravy nelze ani toto téma považovat jen jako čistě regionální a konkrétní odkaz na památky v našem městě v ŠVP chybí.

Zaměříme-li se na předmět občanská výchova, zjistíme, že zde se, poněkud paradoxně, oproti dějepisu vyskytuje výslovný odkaz na regionální dějiny hned v prvním očekávaném výstupu: „*Žák zná historii a současnost školy, práva a povinnosti žáků, činnost a význam žákovské samosprávy.*“¹⁰⁹ Tento cíl je pak upřesněn vymezením učiva: „*Naše škola*“. Další spojitost se zkoumanou tematikou lze spatřovat ve vzdělávacím cíli: „*Žák se orientuje v ročních obdobích ovlivněných přírodními danostmi, ve zvykoslovných tradicích a významných svátcích v průběhu roku.*“¹¹⁰ Zde sice není žádné konkrétní vyjádření návaznosti k našemu regionu, nicméně lze předpokládat, že se pro naplnění cíle budou využívat tradice, které jsou živé v našem regionu. Poslední očekávaný výstup, který dává tušit možnost využití regionálních dějin, zní takto: „*Žák popíše odlišnost života v regionech, rozliší krajová nářečí.*“¹¹¹

5.2 Regionální dějiny v ŠVP Základní školy Větrná

Předmět dějepis ve školním vzdělávacím plánu Otevřená škola obsahuje dva očekávané výstupy, z nichž jednoznačně vyplývá napojení na regionální dějiny. První zní: „*Seznámí se základními institucemi – muzeum, archiv, knihovna*“¹¹². Logicky lze předpokládat, že jde především o instituce, které sídlí v našem městě a které mají pro poznávání regionální historie nezastupitelnou roli. Druhý očekávaný výstup je pak uveden takto: „*Seznámí se s nejznámějšími památkami románské kultury, zvláště v regionu (Velká Morava)*“.¹¹³ K tomuto výstupu jsou pak v poznámce uvedeny „*Památník VM – Staré Město*“, „*Lapidárium – Velehrad*“ a „*Skanzen - Modrá*“. Stejně jako bylo řečeno u ŠVP výše

---

¹⁰⁹ Tamtéž s. 87

¹¹⁰ Tamtéž

¹¹¹ Tamtéž

¹¹² Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání, *Otevřená škola* Uherské Hradiště: ZŠ a MŠ, Uherské Hradiště, Větrná 1063, příspěvková organizace. 2017. Dostupné z: <https://zsvychod.uhedu.cz/zakladni-skola/svp-zv-otevrena-skola.html> s. 130

¹¹³ Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání, *Otevřená škola*... c. d. s. 131

zmiňovaného gymnázia, je potřeba podotknout, že jde o téma, které přesahuje význam regionu, nicméně na rozdíl od gymnázia zde jednoznačně vyplývá, že pro dosažení tohoto výstupu jsou využívány regionální dějiny.

Dále pak zmíněný ŠVP obsahuje výstupy, z nichž není na první pohled patrné spojení s regionálními dějinami. Patří k nim však poznámky, podle nichž je možno usuzovat, že jsou regionální dějiny při výuce zapojeny. Nejprve jde o dva výstupy najednou: „*Stručně a jednoduše charakterizuje postavení Čechů v Rakousku, R-U*“ a „*Vysvětlí důsledky rakousko – uherského vyrovnání pro českou politiku a výsledky české politiky*“.¹¹⁴ K nim je uvedena poznámka: „*Hřbitov Mařatice – hrob JUDr. Aloise Pražáka*“. Jde o hrob jednoho z nejvýznamnějších rodáků našeho města, jelikož se stal ministrem krajanem a ministrem vnitra v Taaffeho vládě. V tabulce však nelze rozlišit, ke kterému ze dvou zmíněných výstupů daná poznámka patří.

Podobným případem jako dva předchozí je pak i očekávaný výstup: „*Uvede formy druhého čs. odboje a jejich konkrétní příklady, objasní jeho cíle a význam*“. I zde není na první pohled patrná souvislost s regionálními dějinami, nicméně je u něj uvedena poznámka: „*Salaš – památník obětem faš.*“¹¹⁵

Zaměříme-li pozornost na předmět občanská výchova, dojdeme k závěru, že se v ŠVP nachází především dva očekávané výstupy, naznačující zapojení regionálních dějin. Znění prvního z nich je následující: „*Dokáže popsat, co je pro jeho kraj typické*“.¹¹⁶ Doslovné spojení s možností zapojení regionálních dějin do výuky je tu však opět naznačeno až v konkretizaci učiva, kde je řečeno, že jde o „*nejvýznamnější památky v okolí i v celé ČR (hrady, zámky, kostely, muzea...) pověsti, jejich vznik a tradice, rodáci sousední státy*“.¹¹⁷ Oproti tomu druhý očekávaný výstup toto spojení naznačuje sám: „*Pozná charakteristické rysy hlavních uměleckých slohů, nejvýznamnější památky našeho okolí, republiky i celého světa*“.¹¹⁸

---

¹¹⁴ Tamtéž s. 132

¹¹⁵ Tamtéž s. 133

¹¹⁶ Tamtéž s. 136

¹¹⁷ Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání, *Otevřená škola...* c. d. s.136

¹¹⁸ Tamtéž s. 138

5.3 Shrnutí výsledků analýzy

Jak vyplývá z předchozích odstavců, v obou ŠVP najdeme místa, která jsou společná, na druhou stranu jsou zde však i určité odlišnosti. V první řadě je potřeba konstatovat, že v obou programech je zapojení regionálních dějin do výuky u některých očekávaných výstupů alespoň naznačeno. V ŠVP gymnázia je poněkud překvapující, že jeho výslovné vyjádření je naznačeno spíše v předmětu občanská výchova než v předmětu dějepis. V tomto směru je trend u ŠVP základní školy Větrná spíše opačný. Co se týče explicitního vyjádření zapojení regionálních dějin do vyučování je na tom o něco lépe ŠVP základní školy Větrná Otevřená škola. Nejde jen o zmínky v samotných očekávaných výstupech. Často je zapojení regionálních dějin naznačeno teprve ve spojení očekávaného výstupu s učivem nebo s poznámkami, které mnohdy odkazují na místa, která jsou právě z hlediska místních dějin významná. Oba ŠVP však ponechávají prostřednictvím svých očekávaných výstupů pedagogům dostatek prostoru, aby regionální dějiny zapojili i pro dosažení výstupů, v nichž to není explicitně vyjádřeno.

6 Výzkum

6.1 Metodika dotazníkového šetření

Výzkum prostřednictvím dotazníkového šetření proběhl mezi pedagogy druhého stupně dvou škol v Uherském Hradišti. Konkrétně se jedná o školu Gymnázium Uherské Hradiště a Základní a Mateřskou školu, Uherské Hradiště, Větrná. Jedná se tedy o stejné školy jako v kapitole přinášející analýzu ŠVP. Obě byly zvoleny proto, že jsou relevantní vzhledem k předmětu, který je zkoumán v této práci. Dalším důvodem je fakt, že jde o školy, jejichž ŠVP jsou mi známé z pedagogických praxí.

Základní hypotéza, která má být ověřena tímto šetřením, tvrdí, že regionální historie není vyučujícími dějepisu a občanské výchovy téměř vůbec reflektována, a tak není zařazována do vyučování. Cílem výzkumu je tedy potvrdit, či vyvrátit základní hypotézu. Další otázky se pak zaměřují na to, zdali byli vyučující k využívání regionálních dějin ve výuce vedeni při své profesní přípravě na vysoké škole a pokud regionální dějiny do výuky zařazují, jaké k tomu využívají formy či metody, či zda by ocenili existenci zpracovaného přehledu dějin Uherskohradištska atd.

Dotazníkové šetření bylo součástí projektu IGA, v rámci něhož bylo zkoumáno právě využívání místní historie při výuce v různých regionech. Dotazníky samotné byly distribuovány elektronickou formou a byly anonymní. Vyhodnocení dotazníkového šetření předkládám prostřednictvím grafů, které jsou zároveň vysvětleny slovním komentářem.

Průvodní text dotazníku

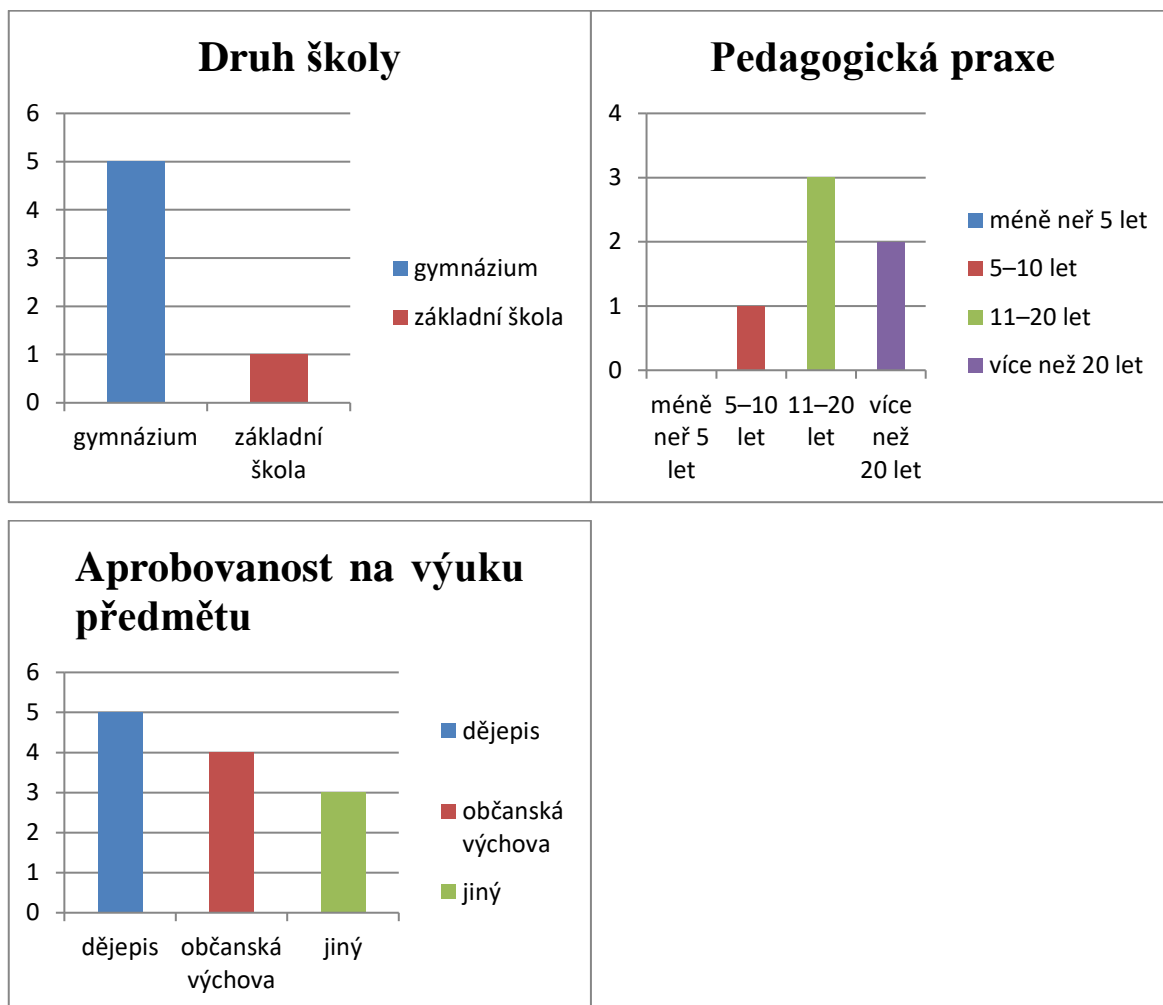
Vážení budoucí kolegové,
jmenuji se Pavel Kalandřík, jsem studentem Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a chtěl bych Vás poprosit o vyplnění online dotazníku. Výsledky, které z dotazníku vzejdou, použiji v praktické části své diplomové práce, která se zaměřuje na využití regionální historie Uherského Hradiště ve výuce dějepisu a občanské výchovy. Vaše odpovědi jsou anonymní, práce, v níž budou výsledky dotazníkového šetření prezentovány, bude dostupná na internetu.

Předem Vám děkuji za ochotu, vstřícnost a v neposlední řadě také za Váš čas.

Pavel Kalandřík

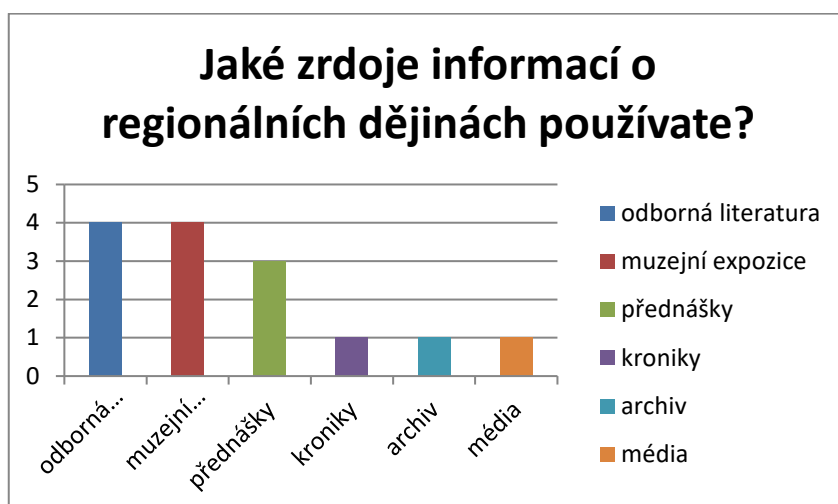
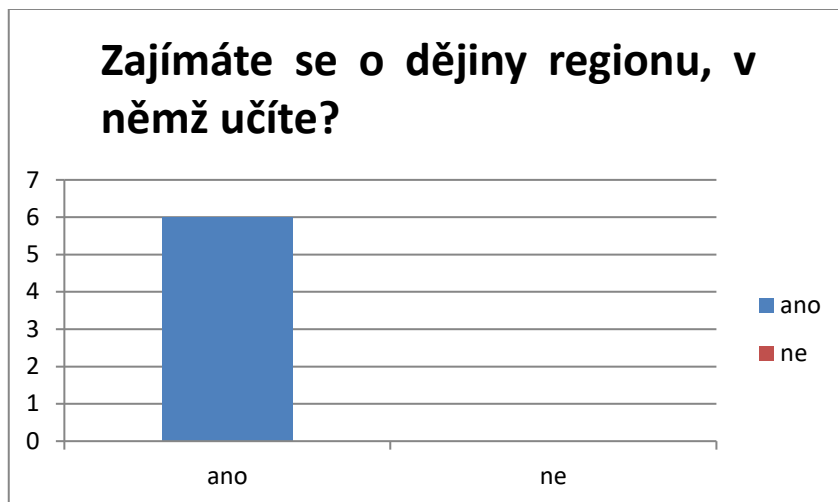
6.2 Interpretace údajů získaných prostřednictvím dotazníkového šetření

Do dotazníkového šetření se zapojilo 6 respondentů – pedagogů, z toho pět působí na Gymnáziu Uherské Hradiště a jeden na Základní škole Větrná. Jde vesměs o již zkušené pedagogy. Pouze jeden se totiž zařadil do kategorie 6–10 let pedagogické praxe. Následovala kategorie 11–20 let praxe, do níž se zařadilo nejvíce respondentů, konkrétně tři. Dva vyučující se dokonce řadí mezi již velmi zkušené pedagogy, jelikož jejich praxe přesahuje 20 let.

Co se týče aprobovanosti, má každý z respondentů alespoň jeden z dvojice předmětů dějepis – občanská výchova. Nejvíce z respondentů má aprobaci na dějepis, těch je celkem pět, aprobaci na občanskou výchovu mají čtyři a jiný předmět tři.

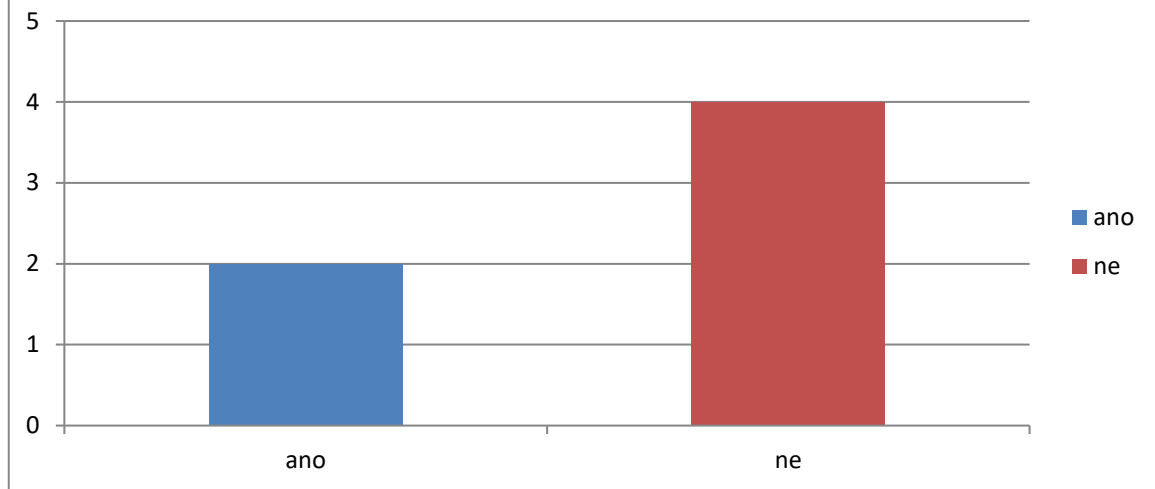
Velmi častá byla právě kombinace obou zkoumaných předmětů, tedy dějepisu a občanské výchovy, tato se totiž vyskytuje hned třikrát. Nejčastějším předmětem v kategorii jiný byla francouzština.

V teoretické části byla zdůrazněna klíčová role učitele pro výuku regionálních dějin. Základním předpokladem tak je, aby sám učitel měl zájem o historii místa, kde působí. V tomto ohledu všech šest respondentů uvedlo, že se o místní historii zajímají.

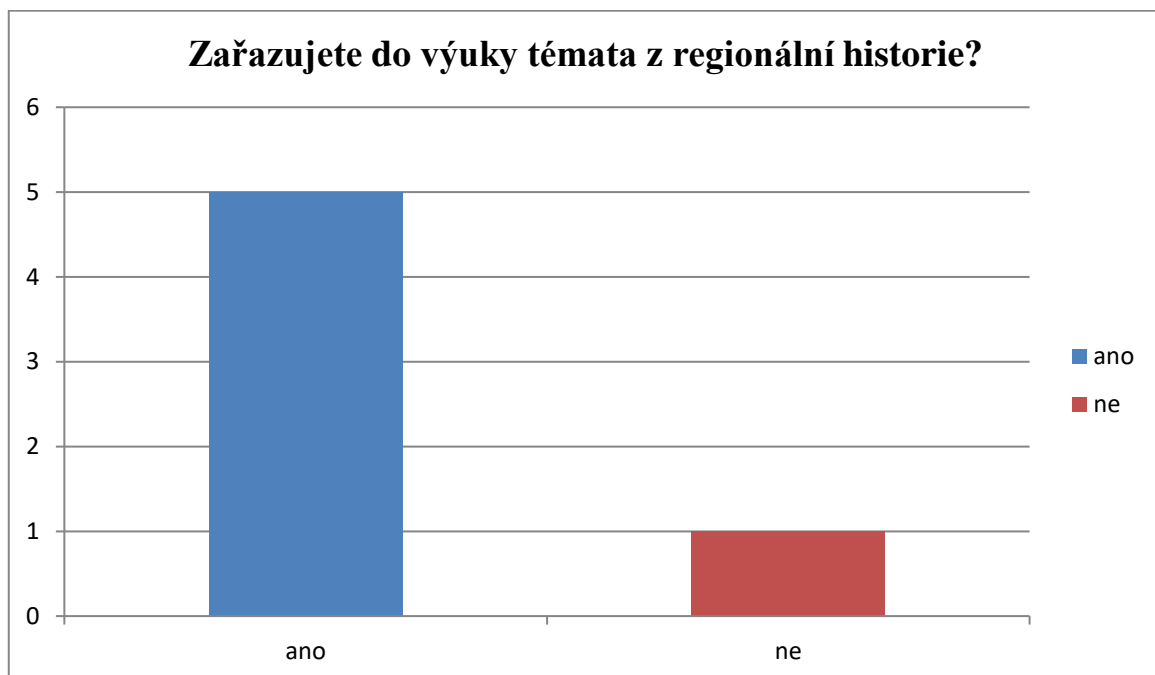
Zdroje poznání, z nichž čerpají, jsou různé, nejčastěji byla zmiňována odborná literatura a muzejní expozice, ty zmínili čtyři respondenti. Tři respondenti využívají přednášky. Po jednom hlasu pak mají kroniky, archiv a média.

Byl(a) jste v rámci studia na vysoké škole veden(a) k využívání regionálních dějin při výuce dějepisu či občanské výchovy (ZSV)?

Na otázku, která zjišťovala, zdali byli respondenti při své profesní přípravě vedeni k zohledňování místní historie při výuce, odpověděli čtyři, že nikoliv. Naopak dva respondenti k tomu vedeni byli. Jeden uvedl, že k tomu byl veden v rámci přípravy na výuku občanské výchovy, jeden naopak v rámci dějepisu.

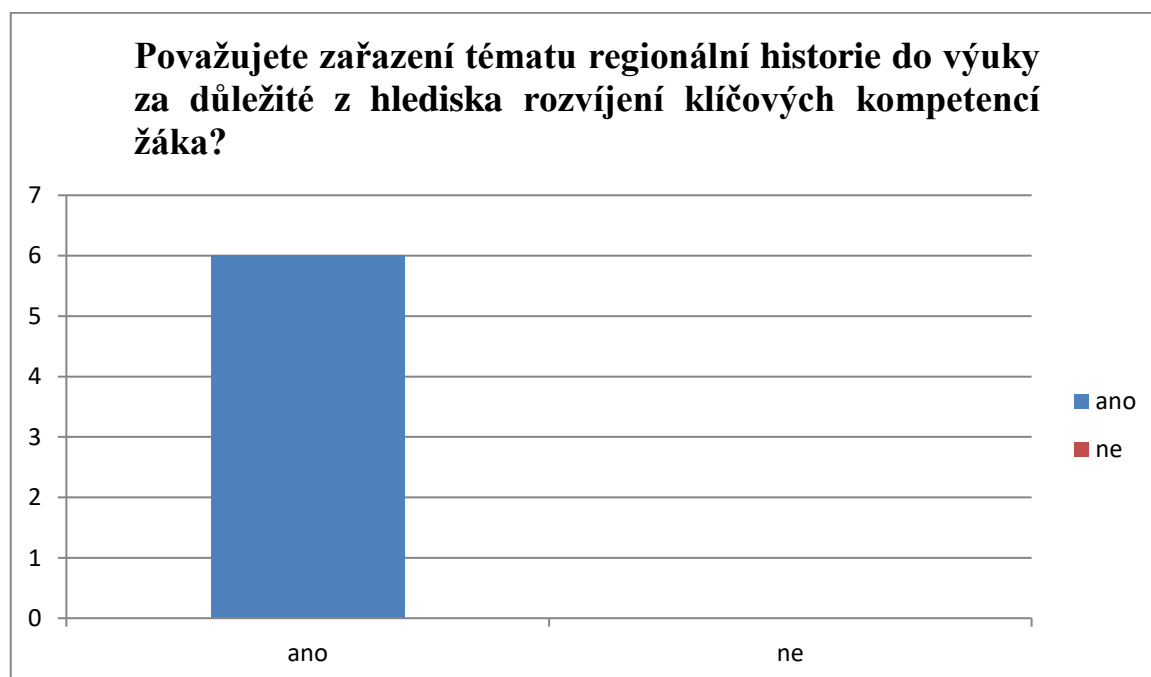
Zařazujete do výuky témata z regionální historie?

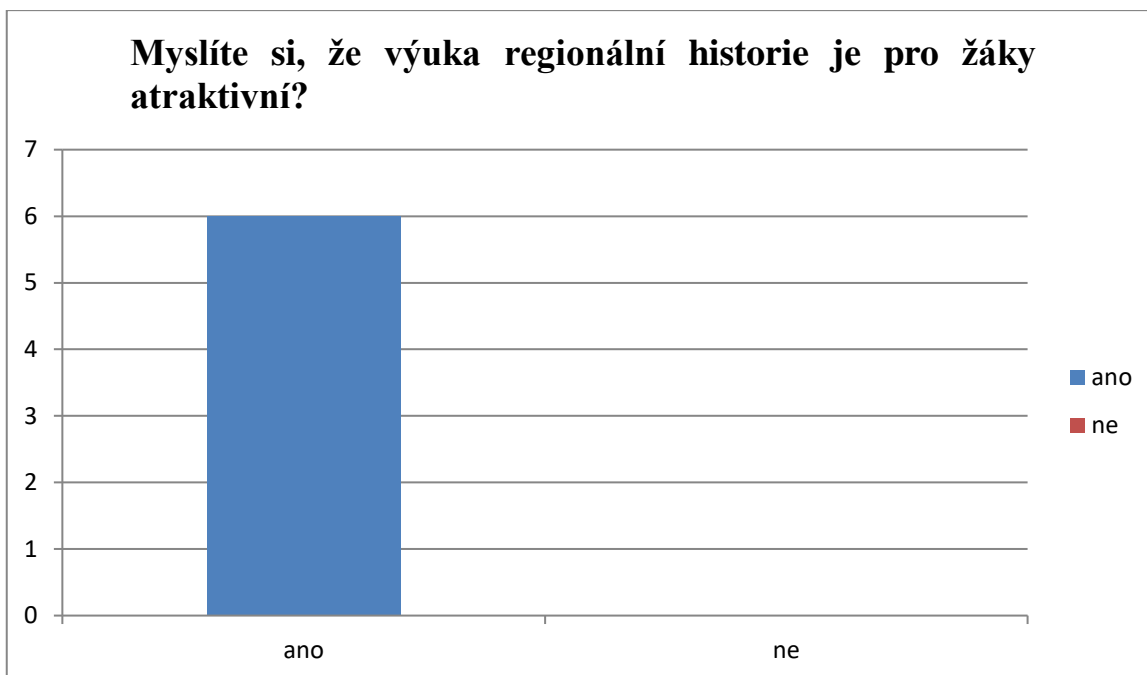
Na dotaz, zdali respondenti zařazují témata z regionálních dějin do výuky dějepisu nebo občanské výchovy, odpovědělo pět pedagogů kladně. Pouze jeden respondent uvedl,

že regionální dějiny nezařazuje do výuky vůbec. Jde o pedagoga, jenž nemá aprobaci na dějepis.

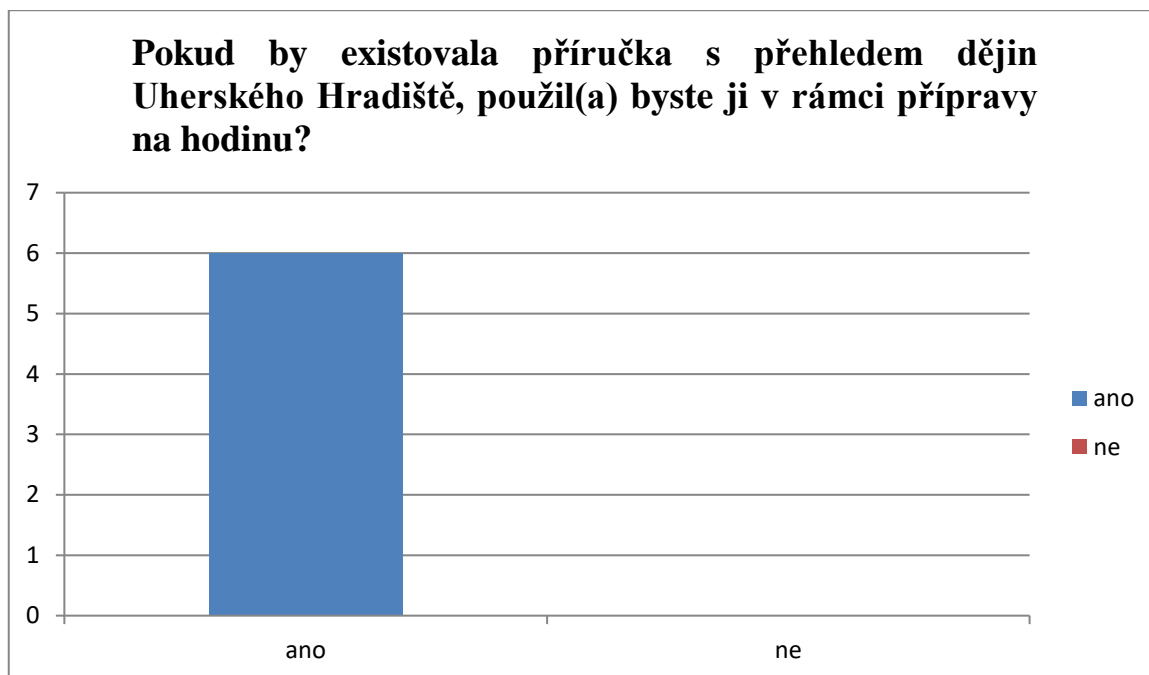
Všech šest respondentů se pak shodlo na tom, že zařazení témat místních dějin do výuky je pro žáky podstatné. Na otázku, proč je toto téma důležité, se odpovědi vesměs shodují na tom, že regionální dějiny mají vysoký potenciál posílit vazby žáků k danému regionu. Dalším důvodem je taktéž hlubší porozumění současného stavu místa, ve kterém žijí. V neposlední řadě mohou konkrétní příklady na něčem, co znají, žákům pomoci lépe pochopit složitější informace z obecných dějin.

Shoda všech respondentů panuje také v odpovědi na otázku, zdali jsou podle nich regionální dějiny pro žáky atraktivní – všech šest odpovědělo kladně. Podle názoru odpovídajících jsou regionální dějiny pro žáky zajímavější, protože jsou jim bližší než dějiny obecné. Zároveň podle nich vzbuzuje zájem žáků i geografická blízkost, která může u žáků navodit pocit, že se jich daná informace bezprostředně týká.

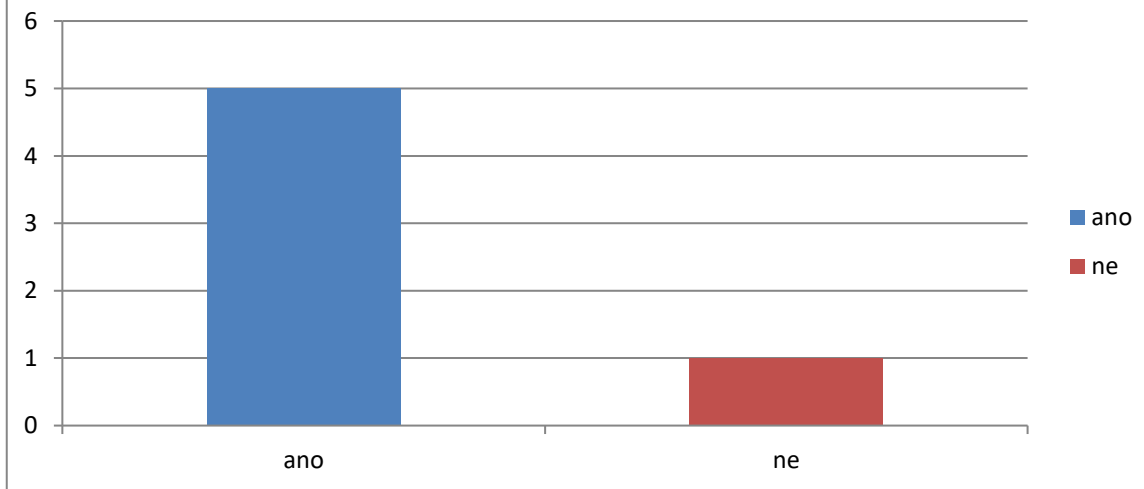

Co se týče forem a metod využívaných respondenty k výuce regionálních dějin, jsou nejvíce zastoupeny především exkurze – ty využívají všichni odpovídající. Po třech respondentech zvolilo návštěvy muzeí a prohlídky památek. Dva pedagogové přibližují místní dějiny prostřednictvím přednášek a jeden respondent využívá informace o místní historii jako zajímavosti při výuce.

Pokud by existovala příručka s přehledem dějin Uherského Hradiště, všech šest respondentů se shodlo, že by ji využili. Okolnosti jejího využití se již poněkud liší. Převládá využití při přípravě na klasickou hodinu či seminář, takto se vyjádřili čtyři odpovídající. Jeden respondent by ji využil i pro svou vlastní potřebu, případně jako přípravu před exkurzí.

Využil(a) byste již připravené materiály s aktivitami do hodin vztahující se k tematice dějin Uherského Hradiště?

Existenci připravených materiálů, které by obsahovaly již připravené aktivity do hodin, vztahující se k tematice dějin Uherského Hradiště, by uvítalo pět ze šesti odpovídajících, kteří by je využili v rámci výuky. Naopak jeden respondent by je nevyužil, jelikož vyučuje občanskou výchovu a na dějepis nemá aprobaci. Podle vlastních slov „podrobné dějiny přenechá dějepisářům“.

7 Výukové projekty s využitím regionálních dějin Uherskohradištska

7.1 Cyril a Metoděj na Výšině sv. Metoděje

Předkládaný vyučovací projekt se zaměřuje na učivo Velké Moravy. Jeho cílem je upevnění a ověření znalostí, které žáci získali během předchozích hodin. Dále se v něm uplatňují mezipředmětové vztahy. Jde zejména o občanskou výchovu (téma regiony), český jazyk (téma dopis). Okrajově je zapojen i zeměpis. Projekt zároveň směřuje také k tomu, aby žáci znali významné památky v okolí a vnímali jejich kulturní hodnotu.

Předpokladem pro realizaci projektu je předchozí výuka o tématu Velké Moravy. Ta může být realizována několika způsoby. První možností je výuka ve třídě pomocí metod, které zvolí učitel. Další zajímavou možností nabízí Slovácké muzeum, které pořádá exkurze pro školy v Památníku Velké Moravy ve Starém Městě. Muzeum nabízí nejen výklad formou přednášky, ale také opakování informací prostřednictvím pracovních listů. Třetí možnost, jak žákům předat informace o Velké Moravě, je poněkud netradiční. Jedná se o počítačovou hru Veligrad: Fos-Zoe-Nika, která je zdarma ke stažení na stránkách Slováckého muzea.¹¹⁹ Celá hra je však pro potřeby vyučování poměrně dlouhá a zároveň i docela obsáhlá, co se informací týká. Je proto vhodné, aby ji vyučující nejprve sám znal a vybral podstatné části.

Ačkoliv je s touto možností spojena komplikace v podobě instalace hry do počítačů ve škole, stojí dle mého názoru alespoň za zvážení. Žákům totiž poskytne možnost projít se po Výšině sv. Metoděje v době její největší slávy a pomůže jim umět si představit podobu tehdejšího areálu lépe než prostřednictvím obrázků či modelů. Po této zkušenosti již žáci nebudou vyznačené základy kostela na výšině vnímat jen jako „nějaké kamenní“.

K prvnímu úkolu, v němž mají žáci za úkol odpovědět na otázky k probranému učivu o Velké Moravě, je potřeba vymyslet a vytisknout otázky s výběrem odpovědí. Ke každé odpovědi jsou přiřazeny významy dvou znaků hlaholice. Pokud žák vybere správnou

---

¹¹⁹ Dostupné z: <http://www.slovackemuzeum.cz/doc/860/>

odpověď, získá tak i správný význam znaků. Papíry s otázkami by měly být rozmístěny viditelně v prostoru Výšiny sv. Metoděje.

Před začátkem programu by měli být žáci rozděleni do skupin tak, aby se zapojili všichni - tedy skupiny spíše menší o dvou až třech žácích.

Téma hodiny:	Velká Morava a její projevy v regionu.
Vzdělávací oblast:	Člověk a společnost - Dějepis
Tematický celek:	Křesťanství a středověká Evropa
Mezipředmětové vztahy:	Výchova k občanství, Český jazyk, (Zeměpis)
Ročník:	7.
Doba trvání hodiny:	2 x 45 min. (v závislosti na vzdálenosti školy od Výšiny sv. Metoděje)

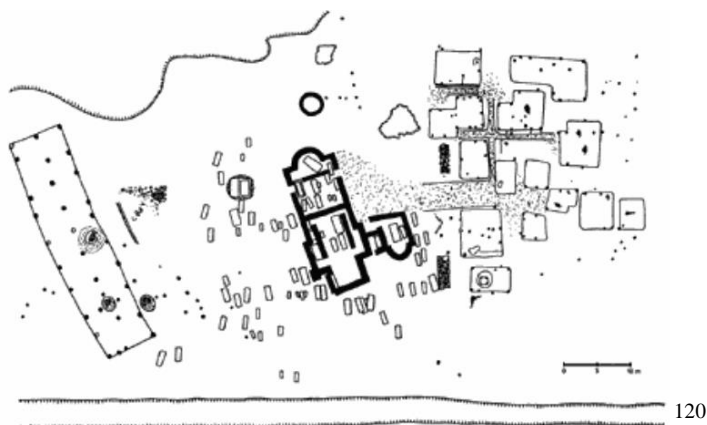
<p>Vzdělávací cíle:</p>	<p>Kognitivní cíle:</p> <p>Žák vybere správnou odpověď na otázky o Velké Moravě.</p> <p>Žák opraví časovou přímku s nejdůležitějšími událostmi z doby Velké Moravy.</p> <p>Žák interpretuje citát sv. Cyrila.</p> <p>Žák analyzuje informace z textu a obrázku a určí světové strany.</p> <p>Žák napíše zprávu o současném regionu pro budoucí generace.</p> <p>Afektivní cíle:</p> <p>Žák je ochoten vnímat hodnotu kulturních památek pro dnešní generace.</p> <p>Psychomotorické cíle:</p> <p>Žák zakreslí směrovou růžici do obrázku.</p>
<p>Klíčové kompetence:</p>	<p>kompetence k učení</p> <p>kompetence k řešení problémů</p> <p>kompetence komunikativní</p> <p>kompetence sociální a personální</p> <p>kompetence občanská</p>
<p>Obsah hodiny a pojmy:</p>	<p>Velká Morava, západoevropská a byzantskoslovanská kulturní oblast, Konstantin a Metoděj</p>
<p>Metody a formy:</p>	<p>exkurze, skupinová práce</p>

Pomůcky:	Pracovní listy, psací potřeby, papíry s otázkami, podklad, na němž budou žáci vyplňovat pracovní listy.
----------	---

Výšina sv. Metoděje

Nacházíme se na místě, které bylo před přibližně 1150 lety kulturním centrem tehdy poměrně významné říše - Velké Moravy. V minulých hodinách jste se již učili o příchodu bratří ze Soluně, kteří sem na Moravu přišli šířit křesťanskou víru a za tímto účelem si přinesli i bohoslužebné texty. Konstantin (později Cyril) přeložil tyto texty do jazyka, který byl pro zdejší obyvatele srozumitelný. Právě mladší z bratří byl velmi vzdělaný, ovládal mnoho jazyků a svých lingvistických (jazykovědných) schopností využil též při tvorbě nového písma, které odpovídalo jazyku našich předků.

Starší z bratrů - Metoděj se během svého působení u našich předků stal dokonce arcibiskupem. Jeho sídlo bylo s vysokou pravděpodobností právě na místě, kde se teď nacházíme. Na plánu můžete vidět kostel, který měl oltář (obětní stůl) směrem na východ a vlevo od kostela pak rozsáhlou budovu. Právě ta byla pravděpodobně sídlem Metoděje a jeho druhů.

Otázky a úkoly:

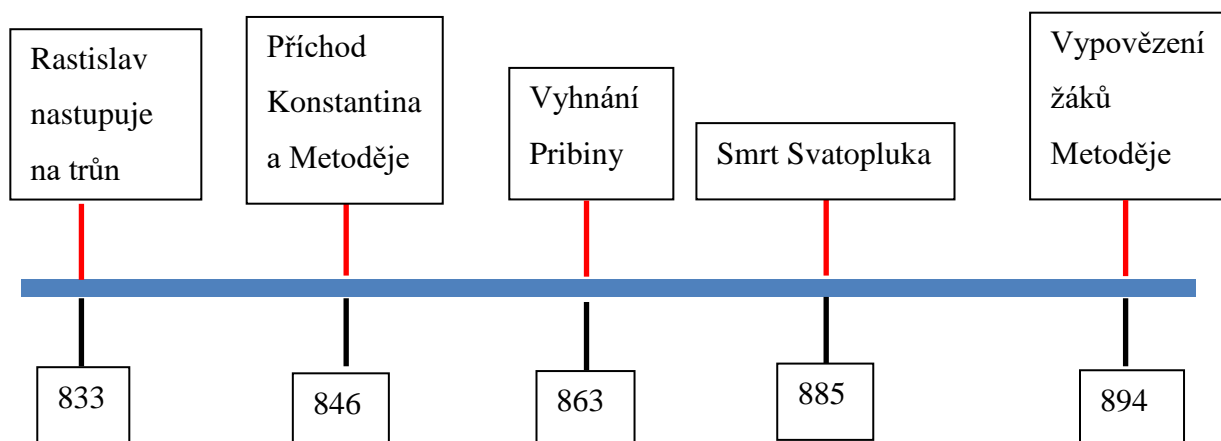
¹²⁰ GALUŠKA, Luděk. Uherské Hradiště-Sady. Rozmístění objektů v rámci církevního areálu. Dostupné z: http://www.moraviamagna.cz/hroby/h_sady1.htm

1) Pokuste se vyluštít vzkaz, který pochází až od samotného Konstantina (Cyrila). Tato myšlenka platila nejen pro naše předky před více než tisíci lety, nýbrž má jistě co říci i nám. *Pozn. Význam jednotlivých znaků hlaholice zjistíte, pokud správně odpovíte na otázky na kartičkách.*

Nahé jsou všechny národy bez knih (

2) Podívejte se na následující časovou přímku a zkontrolujte ji. Pokud se zde vyskytují chyby, opravte je.

3) Vyjádřete vlastními slovy Konstantinovu zprávu, kterou jste vyluštili. Souhlasíte s ní?

4) Podívejte se znovu na obrázek na první straně. Podle informací z textu namalujte směrovou růžici se světovými stranami.

5) V různých historických objektech se často nacházejí vzkazy od lidí z minulosti. Na tomto místě se sice nenašel vzkaz ve formě dopisu, ale díky archeologii k nám promlouvají velkomoravští obyvatelé i dnes.

Vaším posledním úkolem je napsat vzkaz, který by si mohli přečíst žáci sedmé třídy třeba za 50 let.

7.2 Baroko a rokoko v Uherském Hradišti

Rozhlédneme-li se v centru dnešního Uherského Hradiště kolem sebe, můžeme obdivovat prvky různých uměleckých slohů. Nemůžeme si však nevšimnout, že převládají především prvky barokní. Je to dáno tím, co se ve městě událo především v 17. století. Nejprve třicetiletá válka a poté ničivé požáry přispěly k nutnosti řadu staveb opravit či zcela nahradit. Spolu s tím začali ve městě rozvíjet svou činnost jezuité. Všechny tyto důvody vedly k zformování centra města do (téměř) dnešní podoby. Většina obyvatel a mnohdy i návštěvníků se však v uměleckých slozích příliš neorientuje, a tak mnohdy ani nevidí mnoho zajímavých detailů, které mají denně na očích. Předkládaný projekt si klade za cíl poskytnout žákům příležitost naučit se vnímat projevy uměleckých slohů baroka a o něco méně zastoupeného rokoka. Mnohé památky obsahují vlivem přestaveb prvky více uměleckých slohů dohromady a mnohdy není zrovna snadné je odlišit. Nicméně věřím, že pokud se budou žáci schopni orientovat v uměleckých slozích na místech, která znají, budou mít větší šanci rozpoznat je i v místech neznámých.

Předpokladem pro úspěšnou realizaci tohoto projektu je předchozí výuka, která se zaměří na prvky, podle nichž lze zařadit dílo do baroka či rokoka. Pochopitelně je vhodné, aby se při tom vyučující zaměřil především na znaky, jenž je možno nalézt u děl, která pak budou mít žáci za úkol v rámci projektu zpracovat. Případně doporučit vhodné zdroje odkud čerpat informace.¹²¹

Výsledným produktem tohoto projektu by měla být exkurze centrem Uherského Hradiště, během níž budou jednotlivé skupinky žáků dělat průvodce pro všechny účastníky. Na konci exkurze pak bude každý tým prezentovat vlastní barokní obraz, který vytvoří. Jsou-li ve třídě žáci, kteří umí hrát na hudební nástroje, bylo by určitě vhodné dát jim prostor k tomu, aby v rámci exkurze využili své nadání a zahráli barokní skladbu.

První fáze projektu

V první fázi projektu, která by měla proběhnout během dvou vyučovacích hodin, je důležitá především motivace žáků k práci na projektu. Je vhodné jim ukázat, že umění

---

¹²¹ K tomuto účelu lze doporučit: CHUPÍKOVÁ, Eva. *Slohovník, aneb, Praha má styl*. V Praze: Albatros, 2017. Jde o publikaci obsahující informace o různých uměleckých slozích. Bohužel v ní však chybí rokoko.

baroka, potažmo rokoka, není jen pár staveb, soch a obrazů starých několik staletí, které již nemají dnešnímu člověku co říct. Jde naopak o díla, které zasahují do našeho života, aniž bychom si to uvědomovali. Tuto skutečnost lze žákům demonstrovat například přehráním hymny fotbalové Ligy mistrů¹²², která je adaptací skladby Zadok the priest¹²³ od barokního skladatele Georga Friedricha Händela.¹²⁴

Po motivaci by mělo následovat vysvětlení projektu. Třída bude rozdělena na třetiny. Ty budou tvořit projektový tým. Záleží na vyučujícím, zdali rozdělování provede sám, či je nechá na samotných žácích. V rámci každého týmu vzniknou ještě tři skupinky, přičemž každá z nich se bude zaměřovat na jinou oblast umění (architektura, sochařství, malířství). Následně si každý tým vylosuje jedno dílo architektonické, jedno malířské a jedno sochařské. Každému z nich se pak v rámci týmu bude věnovat skupinka, do jejíhož zaměření dílo spadá. Jednotlivá díla jsem již vybral, pokud však žáci projeví zájem věnovat se jinému dílu, které odpovídá zadání, je jistě vhodnější vyhovět. Na konec první fáze projektu by měl vyučující žákům předvést, jak by asi jejich vystoupení mělo vypadat.

Hlavní fáze projektu

Záleží na vyučujícím, jestli na hlavní část projektu umožní využít hodiny dějepisu, nebo budou žáci pracovat mimo vyučování. Je však vhodné, aby proběhly alespoň konzultace s jednotlivými skupinkami.

V hlavní fázi projektu mají žáci shromáždit informace o díle, na něž se zaměřují. Úkoly pro jednotlivé skupinky se liší podle vybraných památek.

Zadání pro skupinky zaměřující se na:

architektonická díla: Žáci by nejdříve měli stručně přiblížit historii budovy. Poté si povšimnout znaků, které je možné zařadit k barokním projevům.

Díla: Galerie Slováckého muzea, Reduta (případně lékárna U Zlaté koruny), kostel sv. Františka Xaverského

---

¹²² Dostupné z https://www.youtube.com/watch?v=Eef69_st5oI

¹²³ Tato skladba je užívána jako korunovační hymna anglických králů.

¹²⁴ UEFA Champions League Anthem. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 17.11.2019]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/UEFA_Champions_League_Anthem

malířská díla: Zde by měli žáci stručně přiblížit osobnost autora, interpretovat obraz, a poté se zaměřit na znaky, které odpovídají baroku.

Díla: Křest orientálního panovníka sv. Františkem (oltářní obraz v kostele sv. Františka Xaverského), fresky v kapli sv. Viktorie, (v kostele sv. Františka Xaverského), fresky v lékárně U Zlaté koruny

sochařská díla: Sochařská díla, která jsem zvolil, pochází od jednoho autora, tudíž bude stačit, přiblíží-li ho jen jedna skupinka. Stejně jako u malířských děl, by měla proběhnout stručná interpretace díla následovaná poukazem na znaky rokoka.

Díla: Stěti sv. Barbory, Panna Marie bolestná, sv. Vavřinec (všechna díla v kostele sv. Františka Xaverského)

Souběžně se získáváním informací o uměleckých dílech a jejich zpracováním proběhne i kreativní část projektu, v níž mají žáci za úkol namalovat obraz, který by odpovídal barokním znakům. Prostor pro realizaci úkolu mohou žáci dostat, po domluvě s vyučujícím, v hodinách výtvarné výchovy. Výsledek by měl být originálním dílem žáků, nikoliv kopií již existujícího obrazu. Nicméně inspirace díly světových autorů je vhodná.

Závěrečná fáze projektu

Ve finální fázi projektu by se měla odehrát exkurze po vybraných barokních a rokokových památkách Uherského Hradiště. Žáci by měli být zároveň provázejícími i provázenými. Jako účastníky exkurze lze pozvat také třeba rodiče a ostatní rodinné příslušníky žáků. Jednak to může být zdrojem informací i pro ně, jednak to žáky může motivovat k pečlivější práci. Na závěr exkurze proběhne i vernisáž obrazů jednotlivých týmů, případně hudební vystoupení dobrovolníků.

Téma projektu:	Baroko a rokoko v Uherském Hradišti
Vzdělávací oblast:	Člověk a společnost - Dějepis
Tematický celek:	Objevy a dobývání. Počátky nové doby.
Mezipředmětové vztahy:	Český jazyky, Občanská výchova, Výtvarná výchova, (eventuálně Hudební výchova)

Ročník:	8.
Doba trvání projektu:	Doba, kterou budou mít žáci na vypracování úkolů, by měla být asi měsíc. Dějepis 5 x 45 min. (2 x 45 - úvodní část, 3 x 45 exkurze) Výtvarná výchova 4 x 45 min.

Vzdělávací cíle:	<p>Kognitivní cíle: Žák identifikuje a popíše znaky barokního a rokokového uměleckého slohu na vybraných památkách Uherského Hradiště.</p> <p>Afektivní cíle: Žák je ochoten vnímat hodnotu kulturních památek pro dnešní generace. Žák respektuje názor spolužáků.</p> <p>Psychomotorické cíle: Žák přiměřeným způsobem prezentuje informace během exkurze.</p>
Klíčové kompetence:	<p>kompetence k učení kompetence k řešení problémů kompetence komunikativní kompetence sociální a personální kompetence občanská kompetence pracovní</p>
Obsah projektu a pojmy:	baroko, rokoko, Uherské Hradiště
Metody a formy:	hromadná výuka, skupinová práce práce s odbornou literaturou

Pomůcky:	<p>literatura:</p> <p>FROLCOVÁ, Milada. <i>Uherské Hradiště: farní kostel sv. Františka Xaverského</i></p> <p>Encyklopedie dějin města Uherské Hradiště</p> <p>kol. autorů. <i>U Zlaté koruny. Příběh lékárny a lékárníka Josefa Stancla</i></p> <p>ZEMEK, Metoděj a Josef KOLÁČEK. <i>Kniha o Redutě</i></p> <p>Další pomůcky:</p> <p>výtvarné potřeby, 3 x výkres formátu (minimálně) A3,</p>
----------	---

Pracovní list pro žáky.

V předchozí hodině dějepisu jste se seznámili se znaky uměleckých směrů baroka a rokoka. Viděli jste známé památky, které spadají do uvedených směrů. Připomněli vám některé z nich něco, co znáte z našeho města? Díla vzniklá v uvedených směrech totiž nejsou jen známé budovy a muzejní exponáty v největších městech Evropy. Naopak s produkty těchto dvou slohů se setkáváme prakticky na každém kroku, aniž bychom si to uvědomovali. V našem městě například při návštěvě chrámu na půlnoční mši, když jdeme pro léky do lékárny U Zlaté koruny nebo si jen domluvíme sraz u kašny na Masarykově náměstí. Vaším úkolem nyní bude, abyste se stali experty na vybraná díla pocházející právě z výše zmíněných uměleckých směrů. Možná si během tohoto projektu uvědomíte, že nejde jen o díla historická, ale naopak neustále živá, která nám mají co říct.

Úkoly:

V rámci týmu vytvořte tři skupinky a dohodněte se, která se bude zabývat sochařstvím, která malířstvím a která architekturou. Každá skupinka zvolí svého zástupce. Podle dohodnutého zaměření si zástupce skupinky vylosuje jedno dílo, kterým se bude jeho skupinka zabývat.

Každá skupinka vašeho týmu si připraví povídání o vylosovaném díle na cca osm minut.

Úkoly pro jednotlivá odvětví:

architektura: Stručně přibližte historii budovy. Za jakým účelem byla postavena a k čemu slouží dnes. Následně uveďte znaky, podle kterých je možné budovu zařadit do baroka.

malířství: Nejprve krátce představte osobnost autora (postačí jedna - dvě věty). Následně se zaměřte na situaci zachycenou na obraze. Uveďte znaky, podle kterých spadá dílo do baroka.

sochařství: Nejprve krátce představte osobnost autora (stačí jedna - dvě věty). Všechna sochařská díla zachycují světce, zaměřte se nejprve na legendu o jejich životě, následně se zaměřte na jednotlivé části díla, podle nichž můžeme poznat, o jakého světce se jedná. Uveďte znaky, podle kterých spadá dílo do rokoka.

V týmu vytvořte obraz, který bude odpovídat znakům barokního malířství. Způsob provedení záleží na vašem uvážení. Musí jít o vaše originální dílo, můžete se však inspirovat významnými barokními díly.

Seznamte své spolužáky a další hosty s památkou, kterou jste se zabývali. Na konci exkurze pak v týmu představte svůj obraz. Ti z vás, kteří umí hrát na hudební nástroj, mohou na konci také zahrát barokní skladbu podle vlastního výběru.

7.3 Politické procesy a političtí vězni v padesátých letech 20. století

Není mnoho témat z regionální historie Uherského Hradiště, která by tak rezonovala v obecné historii našeho státu jako politické procesy a věznění nepohodlných občanů ve zdejší věznici. Chceme-li žákům přiblížit příběhy, které se odehrály v místech, kolem nichž denně chodí, nejlepším způsobem je osobní svědectví pamětníka. Jde však o události relativně časově vzdálené a jak čas plyne, pamětníků postupně ubývá. Není-li tedy možnost domluvit besedu s přímým účastníkem tehdejších událostí, lze využít svědectví mnohých z nich, která jsou zaznamenána v audio podobě na webu Paměť národa, kde se najdou i výpovědi týkající se právě věznice v Uherském Hradišti. Některé části rozhovorů jsou dostupné volně, celý záznam pak po bezplatné registraci. Zde předkládám jeden návrh hodiny s touto tematikou.

Návrh počítá s časovou dotací devadesáti minut. Pokud má vyučující tu možnost, bylo by ideální, kdyby program proběhl vcelku a nebyl dělen do dvou dnů. Průběh programu však závisí na volbě vyučujícího. Má možnost jej zkrátit tak, aby byl realizován pouze v

jedné vyučovací hodině. Možností také je domluvit se s vyučujícím některého z předmětů, který se programu týká v rámci mezipředmětových vztahů, na společném vyučování.

Po zahájení hodiny a organizačních úkonech by měla proběhnout motivace. Nejprve by vyučující měl žákům pustit video¹²⁵ některého z vítězných závodů Emila Zátopka. Z titulku videa by však nemělo být na první pohled patrné, že se jedná právě o tohoto známého sportovce. Otázky po videu by měly směřovat k tomu, jestli žáci poznali, kdo je na videu, případně vědí-li o něm něco dalšího. Motivace by měla být uzavřena tím, že se v hodině budou společně věnovat pohnutým osudům jeho jediného trenéra Jana Haluzy.

Následuje hlavní část hodiny, pro kterou jsem zvolil metodu tzv. domovských a expertních skupin. Vyučující nejprve žáky rozdělí do skupin po pěti. Tím vzniknou domovské skupiny. V každé této skupině rozdá vyučující žákům čísla od jedné do pěti. Následuje vyslání do expertních skupin, v nichž se sejdou zvlášť jedničky, zvlášť dvojky atd.

Každá expertní skupina dostane jeden z pěti úryvků¹²⁶ vzpomínek Jana Haluzy. Úkolem je nejprve úryvky prostudovat a poté se v jednotlivých expertních skupinách shodnout na tom, o čem pojednávají. Z toho vyplyne i odpověď na první úkol, jímž je vymyšlení krátkého a výstižného nadpisu k úryvku. Tento úkol mají všechny skupiny stejný. Dále je u každého úryvku otázka, která směřuje k vysvětlení částí textu, jež nemusí být na první pohled zcela jasné. Odpovědět na otázku, stejně jako vymyslet nadpis, by měl každý žák sám za sebe, nicméně není na překážku, pokud se budou odpovědi více žáků shodovat.

Následuje návrat do domovských skupin. Zde každý člen skupiny nejprve seznámí spolužáky s obsahem svého úryvku, ne však tím, že ho přečte, nýbrž stručně vystihne hlavní obsah sdělení. Dále oznámí nadpis svého úryvku. Celá skupina pak má za úkol seřadit za sebou jednotlivé úryvky podle logické návaznosti. Po kontrole pořadí od vyučujícího následuje třetí úkol, kdy má každá domovská skupina napsat výpisek z dosavadních informací.

---

¹²⁵ Například vítězný závod na 10 000 metrů na letních olympijských hrách 1948 v Londýně. (video od času 6:32) Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?time_continue=402&v=LKgNWJqsruU

¹²⁶ Z úryvků je vhodné odstranit očíslování, jelikož v domovských skupinách budou mít žáci za úkol seřadit úryvky podle logické návaznosti.

Následující úkol je zaměřen na to, aby se žáci zamysleli nad tím, jestli trest, který byl u politických vězňů často udělen za vymyšlené obvinění, skončil opravdu tehdy, když vyšli z bran vězení a jaké důsledky mohl mít i pro jejich rodiny. Odpovědi na tyto otázky by pak měly jednotlivé skupiny prezentovat ostatním skupinám.

Poslední úkol je pak propojen s občanskou výchovou. Žáci se mají zamyslet nad tím, jaká základní lidská práva uvedená v Listině by byla porušena, pokud by se odehrál takový případ dnes. Stejně jako v předchozím úkolu by měly své odpovědi konfrontovat s ostatními skupinami.

V závislosti na zbývajícím čase by pak vyučující mohl žákům pustit část výpovědi Jana Haluzy, která se vztahuje právě k období po propuštění, pokud bude času méně, může tuto část doplnit sám vyučující ve stručné podobě.

Téma hodiny:	Politictí vězni v 50. letech 20. století v Uherském Hradišti
Vzdělávací oblast:	Člověk a společnost - Dějepis
Tematický celek:	Rozdělený a integrující se svět
Mezipředmětové vztahy:	Český jazyk, Výchova k občanství
Ročník:	9.
Doba trvání hodiny:	90 minut

Vzdělávací cíle:	<p>Kognitivní cíle</p> <p>Žák specifikuje důvody politických procesů, jejich průběh, podmínky věznění a dopady odsouzení na život vězňů a jejich rodin.</p> <p>Žák na základě analýzy textu rozliší porušování konkrétních lidských práv.</p> <p>Afektivní cíle:</p> <p>Žák oceňuje hodnotu demokracie a existenci a dodržování základních lidských práv.</p> <p>Žák respektuje názor spolužáků.</p> <p>Psychomotorické cíle:</p> <p>Žák prezentuje své závěry před ostatními.</p>
Klíčové kompetence	<p>kompetence k učení</p> <p>kompetence k řešení problémů</p> <p>kompetence komunikativní</p> <p>kompetence sociální a personální</p> <p>kompetence občanská</p>
Obsah hodiny a pojmy:	<p>Vykonstruované procesy po roce 1948 a političtí vězni, lidská práva, věznice Uherské Hradiště, mučení</p>
Metody a formy:	<p>skupinová práce (domovské a expertní skupiny), frontální výuka</p>
Pomůcky:	<p>Dataprojektor, plátno, pracovní listy s úryvky, papíry na výpisky a další úkoly,</p>

Následující úryvky pocházejí z rozhovoru s JUDr. Janem Haluzou ze stránek projektu Paměť národa.¹²⁷

Úryvek 1

Byl jsem synem dělníka, rozumným člověkem, měl jsem právnické vzdělání a uměl jsem přednášet. Chodili na moje schůze a snažili se mě získat na svoji stranu. Za členství v KSČ mně dokonce nabízeli místo ředitele Baťových závodů ve Zlíně. Dočkali se ovšem pouze kategorického odmítnutí, pro které jsem byl upozorněn, že toto odmítnutí nezůstane bez odezvy. Sváděli mě, abych se dal k nim, a pokud ne, nebude to pro mě prý dobré. Dokonce jeden seděl vedle mě a řekl: ‚Neboj se, kdyby došlo k nějakému zvratu proti nám, tak nejdřív odstřelím tebe a teprve pak bych šel já.

K mému zatčení došlo 27. září 1948 v obchodní společnosti Kotva, ve čtvrté etáži mrakodrapu. Tam ke mně přišli a říkají: ‚Ty nás čekáš?‘ Já jsem se zeptal, proč bych je měl čekat, a oni mi odpověděli: ‚No, půjdeš s námi.‘ Obsadili celou čtvrtou etáž a odvedli mě na Okresní soud ve Zlíně. Tam jsem myslím dokonce i spal a na druhý den mě odváželi do Uherského Hradiště. Tak to začalo.

Na první výslechy v uherskohradištské věznici vzpomíná takto: ‚vyšetřovaného teple oblékli a pustili na něho shora okruh pětistovkových svíček, které působily veliký žár a opalovaly. Člověk se potil a měl ztrácet paměť. Na mě to neplatilo a křížový výslech pro mě dopadl dobře.‘

Po tomto prvním kole výslechů následoval vykonstruovaný soud. ‚Odsouzený jsem byl za § 2 zákona číslo 50 z roku 1939 za zločin přípravy úkladu o republiku a za § 52 zákona číslo 71 z roku 1945 za hospodářskou špionáž a dostal jsem šest roků těžkého žaláře spojeného s tvrdým ložem čtvrtletně. Takže to byl můj trest.‘ Brzy však začaly výslechy nanovo, tentokrát však ještě mnohem nelidštější.

Úkoly:

Po přečtení textu vymyslete stručný název úryvku, který by vystihoval obsah.

Z jakého důvodu se komunistické straně zamlouvalo, že je synem dělníka?

---

¹²⁷ KRYSTÝNOVÁ, Pavla. *Rozhovor s JUDr. Janem Haluzou*. In: Paměť národa.cz. [online]. Post Bellum 23.7.2008 [cit.16.11.2019]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/haluza-jan-20080723-0>

Úryvek 2

Nejdřív na tebe šli pěkně a říkali: ‚Pověz nám, cos udělal.‘ Čili oni neudávali činnost, za kterou člověka vyšetřovali, ale za každou cenu chtěli ze člověka už a priori vynutit, že něco dělal. Ještě jsem jim říkal: ‚Co děláte, vždyť vy mě vyslyšíte a neřekli jste mně, proč mě vyslyšíte.‘ To se jim samozřejmě nelíbilo. Přivázali mně nohy k železné posteli a do krve mně rozšlehali šlapky na nohou, že jsem nemohl chodit. To byla první věc, kterou mi udělali kvůli Horákové.

Kvůli rozšlehaným šlapkám na nohou mě nechali vyšetřovatelé pár dní v klidu, protože jsem nemohl chodit. Pak pro mě přišli a nastal další výslech. Ovšem ten už vypadal jinak, to už nebylo jen bití. Zase mě táhli v železech po Hradišti do té hrozné vyšetřovací místnosti. V kriminále se mluvilo o tom, že se při vyšetřování používá elektrika, něco naprosto nelidského. Já jsem při vyšetřování pořád zapíral, což se jim nelíbilo, a tak mi vložili do obuvi železné plíšky a začali vyšetřovat. Pustili elektriku, 220 voltů do nohou. Když začal proud působit, zul jsem boty a tím jsem přerušil kontakt. Zkusili to dvakrát, pak se začali smát a řekli: ‚Však my na tebe máme lék, neboj se.‘ Tak mě nechali, jeden z nich šel do vedlejší místnosti a donesl vysoké šněrovací boty, ve kterých byly tyto plíšky už zamontovány. ‚A teď se obuj!‘ poručili. Tak jsem se obul. Samozřejmě obuv byla pevná, a tak jsem se z ní nemohl zout. Výslech začal nanovo a to bylo hrozné. Když jsem seděl, strašně mi to svíralo srdce, působilo na mozek, nohy se chvěly. Řekli mi, ať si lehnu, ale za chvíli pokračovali dál v mučení. Pokud se mě zeptali, zda jsem se setkal s Tondou Vaňkem, řekl jsem jim: ‚Ano, setkal jsem se.‘ Oni na to: ‚No a co jste tam mluvili?‘ – ‚No, nic, jenom kamarádsky.‘ Kvůli tomu pak zvyšovali elektrické šoky. Nakonec to udělali tím způsobem, že mě nechali stát v těch botech a pustili do mě elektriku. To mělo za následek, že se mi podlomily nohy a okamžitě jsem se zhroutil.

Úkoly:

Po přečtení textu vymyslete stručný název úryvku, který by vystihoval obsah.

Kdo byla ona „Horáková“, kterou Jan Haluza zmiňuje v úryvku?

Úryvek 3

„Na Cejlu v Brně jsem si pobyl dva nebo tři měsíce, protože oni potřebovali, abych tam byl kvůli Tondovi Vaňkovi, se kterým měl být soud. Já jsem pořád nevěděl, co se mnou bude ve věci skupiny Milady Horákové. Měl jsem už trest šest roků za ten § 2 a § 52, ale nevěděl jsem, jestli mně nepřidají. Můj největší trest mohl být deset roků. To je pro toho člověka katastrofa. To si nikdo nedovede představit, co to pro toho vězně znamená. V červnu byl soud, na který mě proti Tondovi Vaňkovi zvali jako svědka, čili nebyl jsem tam žalovaný, nebyl jsem tam souzený. Na hlavním přelíčení se všechno popíralo. Já jsem všechny kluky v Uherském Hradišti před soudem povzbuzoval a radil jim: ‚Nic neříkejte, všechno popřete, popřete, popřete! Jinak se to obrátí proti vám.‘ Já jsem u soudu v Brně všechno popíral a jestli jsem i něco řekl, vzápětí jsem to všechno popřel. Byl tam předseda doktor Presl, který se divil, že protokoly z vyšetřování na StB byly trošku jiné. Já jsem mu odpověděl: ‚Pane předsedo, kdybyste Vy byl vyšetřovaný takovým způsobem, jak jsem byl vyšetřovaný já, podepsal byste i vlastní trest smrti!‘ On už totiž věděl, že se v Hradišti mučí. Dopadlo to tak, že jsem zachránil Tonda Vaňka. Když šel na Cejlu po dvoře, velice mně děkoval. Oslovil mě tím způsobem sportovním, Ali, jak na mě volali sportovci. Řekl mně: ‚Alíku, já ti děkuju za to, jak mně dnes pomohls.‘ Tak to byla veliká radost, protože já jsem nebyl obžalovaný a on šel přímo na svobodu.“

Úkoly:

Po přečtení textu vymyslete stručný název úryvku, který by vystihoval obsah.

Co myslí větou „Jinak se to obrátí proti vám“?

Úryvek 4

Dalším domovem se doktoru Haluzovi stal tábor Eliáš, kde si své „tresty“ odpykávali i mnozí Haluzovi přátelé, obdivovatelé a fanoušci sportu. Ti se mu postarali o relativně méně namáhavou práci v bunkru, v němž se mlely uranové kameny: „Musel jsem je rozbíjet a dávat do skruže. Celou šichtu jsem byl zohnutý. Pak jsem měl takovou smůlu, že jak jsem tím kladivem uhodil, zavrával jsem a poranil si ruku. Padající balvan mně rozdrtil kost.“

Jáchymovští vězni byli rozdělení na polepšitelné, nepolepšitelné a zatvrzelé: „Na Mariánské jsme byli takzvaně posbírání. Já jsem byl zatvrzelý. Na Mariánské sbírali právě zatvrzelé a chtěli je přeškolit. Tak nás posbírali a odvezli na Bory u Plzně, kde jsem strávil čtvrt až půl roku.“

Přeškolování spočívalo v tom, že vězni museli celé dny mezi čtyřmi stěnami drát peří, které bylo jen chmýřím, a tak jej vůbec nepřibývalo, a přitom norma se pohybovala okolo 50 dkg nadraného peří, což splnil jen málokdo. Podle množství nadraného peří dozorci přidělovali stravu: „Na celý den bylo 17 dkg chleba, to jsou dva malé krajíce na den! Přeškolovali nás hladem. Navíc systém byl takový, že nám chleba dávali v bochníčcích, ze kterých jsme se měli sytit tři dny. Byl jsem s vojákem, který ten bochník snědl přede mnou na místě. A já mu říkám: ‚Co budeš dělat ty další dny?‘ – ‚Já nevím,‘ odpověděl. ‚Ale já vím, budu se s tebou dělit,‘ řekl jsem mu. Když jsme zase po třech dnech dostali bochníky, on mně povídá: ‚Jano, prosím tě, já mám strašný hlad. Já si ukrojím kousek a ty si vem bochník k sobě a budeš mně dávat po trochách. Já bych to jinak všechno snědl.‘ Takto nás přeškolovali na Borech.“

Úkoly:

Po přečtení textu vymyslete stručný název úryvku, který by vystihoval obsah.

Čím je Jáchymov v souvislosti s minulým režimem známý?

Úryvek 5

Před propuštěním na svobodu byli obvykle vězni posíláni na práci k soukromníkům, do civilních objektů, aby si zvykali na život mimo ostnaté dráty. Toto se doktora Haluzy netýkalo, a tak se šel zeptat k náčelníkovi tábora, jak na tom skutečně je, a byl ujištěn, že na svobodu půjde v souladu s rozsudkem. Za chvíli jej ale opět volal táborový rozhlas: „Když jsem přišel do kanceláře, byl tam vyšetřovatel Pták, který na mě byl nasazený. Já jsem nevěděl, co se děje, což bylo úplně nejhorší. Postupně jsem si vydedukoval, že jde o černý dopis, a vykřikl jsem: ‚To je toho, černý dopis!‘ Pták zuřil: ‚Nepůjdete ven, budu dělat všechno možné, abyste nešel na svobodu!‘ Okamžitě mě eskortovali na Nikolaj, kde jsem si prošel týdenní korekcí. Musel jsem se svléknout do tílka, trenek a ponožek, dostal jsem děravou deku a večer jsem uléhal do kaluží vody, která stékala po zdech kobky.“

Propuštění se však Jan Haluza nakonec dočkal. „Eskorta mě už vzala na Rovnost, a stále jsem nevěděl, zda jdu na svobodu. Stál jsem s věcmi mezi dveřmi a naráz zvenku přišel esenbák a proti němu jiný esenbák. Jeden se ptal toho druhého, co tam dělám. On mu odpověděl: ‚Jde na svobodu.‘ Tak jsem se dozvěděl, že jdu domů. Chlapci, kteří měli jít ten den na svobodu, už byli nachystaní k výstupu a nadávali mně, že je zdržuju. Řekl jsem jim:

„Chlapci, já jsem ještě před hodinou netušil, zda jdu na svobodu nebo ne.“ Tak jsem já šel na svobodu.“

Úkoly:

Po přečtení textu vymyslete stručný název úryvku, který by vystihoval obsah.

Co podle vás byl černý dopis?

Otázky a úkoly pro domovské skupiny:

Převyprávějte každý stručně svůj úryvek textu a sdělte ostatním členům své skupiny, jaký byste textu dali název.

Seřad'te texty tak, aby na sebe logicky navazovaly.

Udělejte stručný výpisek z celého textu o Janu Haluzovi.

Jak asi vypadal život politického vězně během komunistického režimu po propuštění na svobodu?

Na základě znalostí z občanské výchovy identifikujte, jaká základní lidská práva byla porušena v případě, kterým se zabýváme.

Závěr

První tři kapitoly této práce přinesly především teoretické informace o regionálních dějinách obecně. Podstatný závěr, který z nich po jejich přečtení vyplývá, je, že zařazováním témat regionálních dějin nepřichází dějiny obecné k úhoně. Naopak mohou být poukazem na konkrétní místní příklad pedagogem lépe vyloženy a žáky lépe pochopeny a také zapamatovány. Dále ze zmíněných kapitol vyplývá, že nejdůležitějším elementem toho, jestli se žáci o historii svého regionu někdy něco dovědí, je především učitel, na jehož uvážení a vůli záleží míra a podoba vyučovaných regionálních témat. Čtvrtá kapitola splnila cíl usnadnit pedagogům vyhledávání pomůcek a zdrojů informací právě ve vztahu k regionálním dějinám Uherského Hradiště.

Stejně tak cílem páté kapitoly byla snaha ulehčit pedagogům vyhledávání informací o historii Uherskohradištska. Bylo zde zahrnuto období od pravěku až po současnost. Nicméně hlavní pozornost se soustřeďuje především na témata, která mají z hlediska výuky obecných dějin největší předpoklad využití. Jde například o informace o neblaze proslulé uherskohradištské věznici a její roli v padesátých letech minulého století. Nejedná se tedy o vyčerpávající výčet dějin našeho města.

Následující kapitola podrobila zkoumání školní vzdělávací programy dvou škol z Uherského Hradiště. V obou byly zmínky o regionálních dějinách zaznamenány, nicméně šlo spíše o výjimky. I přes to vyplynulo z odpovědí v dotazníku, jež je obsahem další kapitoly, že pedagogové na obou zkoumaných školách regionální dějiny ve výuce používají a považují je za důležité. Využívají při tom řadu rozličných forem a metod, i přesto by však uvítali vznik příručky a souboru aktivit do hodin, které akcentují regionální dějiny. Poslední kapitola pak přinesla tři takovéto aktivity. Při jejich tvorbě byl brán zřetel na to, aby byly pestré jednak z hlediska ročníku, pro který jsou určeny, jednak z hlediska období, kterým se zabývají. Z tohoto hlediska nejsou vyčerpány všechny možnosti a lze jistě vytvořit více takovýchto aktivit.

Podle mého názoru tato práce naplnila cíle stanovené v úvodu. Bezpochyby je však prostor pro další práce podobného zaměření v ostatních regionech Zlínského kraje, potažmo celé České republiky.

Seznam použitých pramenů a literatury

Literatura

- 1) BARTOŠ, Josef. Podstata a poslání regionálních dějin. In: *Regionální dějiny: pojetí, poslání, metodika*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. s. 5–20 . ISBN: 80-244-0865-1
- 2) BARTOŠ, Josef. Regionální historie a ekologie. In: *Regionální dějiny: pojetí, poslání, metodika*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. s. 75–82 . ISBN: 80-244-0865-1
- 3) ČORNEJ, Petr. Husitství. In: Kol. autorů. *Dějiny zemí Koruny české*. 2. opr. a dopl. vyd. Praha: Paseka, 1993. s.153–202. ISBN: 80-85192-28-4
- 4) ČORNEJOVÁ, Ivana. České země po Bílé hoře. In: Kol. autorů. *Dějiny zemí Koruny české*. 2. opr. a dopl. vyd. Praha: Paseka, 1993. s. 255–306. ISBN: 80-85192-28-4.
- 5) ČORNEJOVÁ, Ivana. Od české konfese v předvečer stavovského povstání (1576–1617) In: Kol. autorů. *Dějiny zemí Koruny české*. 2. opr. a dopl. vyd. Praha: Paseka, 1993. s. 224–229. ISBN: 80-85192-28-4
- 6) ČORNEJOVÁ, Ivana. Od nezdařeného stavovského odboje k české konfesi (1547–1575) In: Kol. autorů. *Dějiny zemí Koruny české*. 2. opr. a dopl. vyd. Praha: Paseka, 1993. s. 220–224. ISBN: 80-85192-28-4
- 7) ČORNEJOVÁ, Ivana. Stavovské povstání a bitva na Bílé hoře In: Kol. autorů. *Dějiny zemí Koruny české*. 2. opr. a dopl. vyd. Praha: Paseka, 1993. s. 230–235. ISBN: 80-85192-28-4.
- 8) ČOUPEK, Jiří, ZAPLETAL, Jaroslav, ZAPLETAL, Jan. Politické proměny města od roku 1848. In: ČOUPEK, Jiří. *Uherské Hradiště: královské město na řece Moravě*. Uherské Hradiště: Město Uherské Hradiště, 2007. s. 271–316. ISBN: 978-80-239-9873-3
- 9) ČOUPEK, Lukáš, Čoupek, Jiří. Město tím právem bylo nadáno. In: ČOUPEK, Jiří. *Uherské Hradiště: královské město na řece Moravě*. Uherské Hradiště: Město Uherské Hradiště, 2007. s. 81–118. ISBN 978-80-239-9873-3
- 10) FROLCOVÁ, Milada. *Uherské Hradiště: farní kostel sv. Františka Xaverského*. Velehrad: Historická společnost Starý Velehrad se sídlem na Velehradě, 2009. Církevní památky. s. 31. ISBN 978-80-86157-27-6.

- 11) GALUŠKA, Luděk, VAŠKOVÝCH, Miroslav. *Památník Velké Moravy: Staré Město, Uherské Hradiště, Modrá, sv. Kliment u Osvětiman. Uherské Hradiště: Slovácké muzeum, 2002. s. 143. ISBN 80-86185-14-1*
- 12) GALUŠKA, Luděk. Mezi pravěkem a středověkem. In: BEZDĚČKA, Pavel. *Staré Město v proměnách staletí. Staré Město: Město Staré Město, 2000. s. 62–71 ISBN 80-86045-42-0.*
- 13) GALUŠKA, Luděk. Slované - stopy předků: o Moravě v 6.-10. století. Vydání 2. Brno: Moravské zemské muzeum, 2017. s. 303. ISBN 978-80-7028-488-9
- 14) GALUŠKA, Luděk. Středověk. In: BEZDĚČKA, Pavel. *Staré Město v proměnách staletí. Staré Město: Město Staré Město, 2000. s. 72–115. ISBN 80-86045-42-0.*
- 15) HOSÁK, Ladislav, ZEMEK, Metoděj. Hradiště po uherských válkách do Bílé hory. In: ČOUPEK, Jiří, VERBÍK, Antonín, ZEMEK, Metoděj ed. *Uherské Hradiště: dějiny města* Brno: Blok, 1981. s. 141–168.
- 16) HUBAČEK, Josef, ZEMEK, Metoděj. Název města. In: ČOUPEK, Jiří, VERBÍK, Antonín, ZEMEK, Metoděj ed. *Uherské Hradiště : dějiny města.* Brno: Blok, 1981. s. 33–41.
- 17) JULÍNEK, Stanislav. *Úvod do teorie a praxe výuky dějepisu.* Brno: Vydavatelství Masarykovy univerzity, 1995. s. 155. ISBN: 80-210-1225-0
- 18) LABISCHOVÁ, Denisa, GRACOVÁ, Blažena. *Příručka ke studiu didaktiky dějepisu.* V Ostravě: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2008. Scripta Facultatis philosophicae Universitatis Ostraviensis. s. 276. ISBN: 978-80-7368-584-3
- 19) MĚŘÍNSKÝ, Zdeněk. Historický vývoj východní Moravy v 10. až 14. století a přínos archeologie k poznání jejich dějin. In: GALUŠKA, Luděk, KOUŘIL, Pavel, MITÁČEK, Jiří. *Východní Morava v 10. až 14. století.* Brno: Moravské zemské muzeum, 2008. s. 7–42. ISBN: 978-80-7028-319-6
- 20) MITÁČEK, Jiří, PROCHÁZKA, Rudolf. Město královské. In: ČOUPEK, Jiří. *Uherské Hradiště: královské město na řece Moravě. Uherské Hradiště: Město Uherské Hradiště, 2007. s. 61–78. ISBN 978-80-239-9873-3.*
- 21) PETRÁČKOVÁ, Věra, KRAUS, Jiří. *Akademický slovník cizích slov: [A-Ž].* Praha: Academia, 1997. s. 834. ISBN:80-200-0607-9

- 22) ŠKRDLA, Petr. VAŠKOVÝCH, Miroslav, GALUŠKA, Luděk. Na dávné jantarové stezce.. In: ČOUPEK, Jiří. Uherské Hradiště: královské město na řece Moravě. Uherské Hradiště: Město Uherské Hradiště, 2007. s. 31–58 ISBN 978-80-239-9873-3.
- 23) SMUTNÝ, Bohumír, ŠUPKA, Jaroslav, ZAPLETAL, Jaroslav ml. Hospodářský rozvoj města od poloviny 19. století. In: ČOUPEK, Jiří. *Uherské Hradiště: královské město na řece Moravě*. Uherské Hradiště: Město Uherské Hradiště, 2007. s. 243–268.. ISBN: 978-80-239-9873-3
- 24) SNÁŠIL, Robert. Osídlení území města v pravěku a časně době dějinné. In: ČOUPEK, Jiří, VERBÍK, Antonín a Metoděj ZEMEK, ed. Uherské Hradiště: dějiny města. Brno: Blok, 1981. s. 42–81.
- 25) VANÍČEK, Vratislav. České království ve 13. století. In: Kol. autorů. *Dějiny země Koruny české*. 2. opr. a dopl. vyd. Praha: Paseka, 1993. s. 66–97. ISBN: 80-85192-28-4
- 26) VERBÍK, Antonín. Hradiště v době husitské a pohusitské (1419-1479). In: ČOUPEK, Jiří, VERBÍK, Antonín, ZEMEK, Metoděj ed. *Uherské Hradiště: dějiny města* Brno: Blok, 1981. s. 126–140.
- 27) VERBÍK, Antonín. Středověké město. In: ČOUPEK, Jiří, VERBÍK, Antonín, ZEMEK, Metoděj. Metoděj ed. *Uherské Hradiště: dějiny města*. Brno: Blok, 1981. s. 82–125.
- 28) ZÁMEČNÍK, Jan. Dějiny věznice v Uherském Hradišti. Období do roku 1945. Brno, 2014. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Historický ústav, vedoucí práce PhDr. Libor Vykoupil, Ph.D. s.
- 29) ŽELEZNÍK, Milan. Potomci velkomoravských velmožů stále žijí mezi námi. In: ŽIŽLAVSKÝ, Bořek. Krajem Veligradu. Buchlovice: Historická společnost Starý Velehrad, 2019, s. 78-79. ISBN 978-80-86157-49-8.
- 30) ZEMEK, Metoděj. Město v letech utužení feudalismu 1650–1781. In: ČOUPEK, Jiří, VERBÍK, Antonín, ZEMEK, Metoděj ed. *Uherské Hradiště: dějiny města* Brno: Blok, 1981. s. 207–264.
- 31) ZEMEK, Metoděj. Období rozkladu feudalismu. In: ČOUPEK, Jiří, VERBÍK, Antonín, ZEMEK, Metoděj ed. *Uherské Hradiště: dějiny města* Brno: Blok, 1981. s. 265–284
- 32) ZEMEK, Metoděj. Období třicetileté války. In: ČOUPEK, Jiří, VERBÍK, Antonín, ZEMEK, Metoděj ed. *Uherské Hradiště: dějiny města*. Brno: Blok, 1981. s. 194–206.

Internetové zdroje:

- 33) ČOUPEK, Lukáš, *Vězení Státní bezpečnosti* [online]. Uherské Hradiště: Encyklopedie města Uherské Hradiště, [cit. 2.11.2019]. Dostupné z: https://encyklopedie.mesto-uh.cz/home-muh/?acc=profil_objektu&load=93
- 34) ČOUPKOVÁ, Magdaléna. *Stoletá povodeň ve městě* [online]. Uherské Hradiště: Encyklopedie města Uherské Hradiště, [cit. 20.11.2019]. Dostupné z: https://encyklopedie.mesto-uh.cz/home-muh/?acc=profil_udalosti&load=347
- 35) DOLEŽALOVÁ, Marta, ČOUPKOVÁ, Magdaléna. *1. Slovácké slavnosti vína a otevřených památek*. [online]. Uherské Hradiště: Encyklopedie města Uherské Hradiště, [cit. 20.11.2019]. Dostupné z https://encyklopedie.mesto-uh.cz/home-muh/?acc=profil_udalosti&load=127
- 36) GALUŠKA, Luděk. Uherské Hradiště-Sady. Rozmístění objektů v rámci církevního areálu. Dostupné z: http://www.moraviamagna.cz/hroby/h_sady1.htm
- 37) HAVRÁNEK, Bohuslav. *Slovník spisovného jazyka českého*. Praha: Československá akademie věd, 1966. Dostupné z: <https://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=region&sti=EMPTY&where=hesla&hsubstr=no>
- 38) KŘEN, Michal, aj. *SYN2015: reprezentativní korpus psané češtiny*. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2015. Dostupný z: <http://www.korpus.cz>
- 39) KRYSTÝNOVÁ, Pavla. *Rozhovor s JUDr. Janem Haluzou*. In: Paměť národa.cz. [online]. Post Bellum 23.7.2008 [cit.16.11.2019]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/haluza-jan-20080723-0>

- 40) MUŠKOVÁ, Eva a kol. *Metodika výuky regionálních dějin na příkladu Plzeňského kraje* [online]. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2015 [cit. 25.11.2019]. ISBN 978-80-261-0593-0. Dostupné z: <https://didap.zcu.cz/metodika.pdf>
- 41) *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2017 [cit. 25.11.2019]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani>.
SHSCMS. Historie. *Soutěž historické město roku* [online]. Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska. [cit. 20.11.2019]. Dostupné z: <http://www.historickasidla.cz/cs/soutez-historicke-mesto-roku/historie/>
- 42) Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání, *Labyrint světa*. Uherské Hradiště: Gymnázium Uherské Hradiště. 2017. Dostupné z: https://www.guh.cz/dokumenty/svp_ng_GUH_18_19.pdf s. 80
- 43) Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání, *Otevřená škola* Uherské Hradiště: ZŠ a MŠ, Uherské Hradiště, Větrná 1063, příspěvková organizace. 2017. Dostupné z: <https://zsvychod.uhedu.cz/zakladni-skola/svp-zv-otevrena-skola.html> s. 130
- 44) UEFA Champions League Anthem. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 17.11.2019]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/UEFA_Champions_League_Anthem

Seznam zkratek

RVP – Rámcový vzdělávací program

ŠVP – Školní vzdělávací program

IGA – Interní grantová agentura

Přílohy

Příloha č. 1: nádvoří jezuitské koleje

Zdroj: Jezuitská kolej [cit. 7. 12. 2019]. Dostupné z: <https://www.mesto-uh.cz/jezuitska-kolej>

Příloha č. 2: Kostel sv. Františka Xaverského

Zdroj: Kostel sv. Františka Xaverského [cit. 7. 12. 2019]. Dostupné z:
<https://www.vychodni-morava.cz/cil/117>

Příloha č. 3: oltářní obraz v kostele sv. Františka Xaverského v Uherském Hradišti

Zdroj: (foto: P. Titz) HEINSCH, Jan Jiří. Sv. František Xaverský křtí orientálního panovníka Bungů. In: FROLCOVÁ, Milada. *Uherské Hradiště...* c. d.

Příloha č. 4: Smrt sv. Barbory

Zdroj: (foto: P. Titz), Kaple sv. Barbory s plastickou výzdobou Ondřeje Schweigela. In: FROLCOVÁ, Milada. *Uherské Hradiště... c. d.*

Příloha č. 5: Panna Marie Bolestná

Zdroj: (foto: P. Titz), Kaple Panny Marie Bolestné s plastickou výzdobou Ondřeje Schweigela. In: FROLCOVÁ, Milada. *Uherské Hradiště... c. d.*

Příloha č. 6: Relikviář s ostatky sv. Viktorie

Zdroj: (foto: P. Titz), Kaple sv. Viktorie s barokním relikviářem. In: FROLCOVÁ, Milada. *Uherské Hradiště... c. d.*

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Pavel Kalandřík
Katedra:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	PhDr. Pavel Kopeček, Ph.D.
Rok obhajoby:	2020

Název práce:	Využití témat z regionální historie ve výuce občanské výchovy a dějepisu na vybraných školách v Uherském Hradišti
Název v angličtině:	The topics of regional history in lessons of history and civics at selected elementary schools in Uherské Hradiště
Anotace práce:	Tato práce se věnuje využívání témat regionálních dějin v hodinách dějepisu a občanské výchovy na základní škole. Konkrétně se zaměřuje na region Uherské Hradiště a jeho nejbližší okolí. Součástí práce je přehled dějin Uherského Hradiště. Praktická část obsahuje analýzu školních vzdělávacích programů vybraných škol v Uherském Hradišti, dotazník zkoumající názor učitelů na využívání regionálních dějin ve výuce dějepisu a občanské výchovy a příklady jejich aplikace do vyučovacích hodin a projektů.
Klíčová slova:	regionální historie, Uherské Hradiště, výukové projekty, dějepis, občanská výchova
Anotace v angličtině:	The thesis deals with the topics of regional history in lessons of history and civics at the elementary school. It specifically focuses on the region Uherské Hradiště and its immediate surroundings. The part of the thesis is an overview of history of Uherské Hradiště. The practical part of the thesis includes an analysis of school education

	programs of selected schools in Uherské Hradiště, questionnaire investigating teachers' opinions on the use of the regional history in history and civics lessons and examples of their application in lessons and school projects.
Klíčová slova v angličtině:	Regional history, Uherské Hradiště, educational projects, history, civics
Přílohy vázané v práci:	obrazové přílohy č. 1–6
Rozsah práce:	79 s.
Jazyk práce:	český jazyk